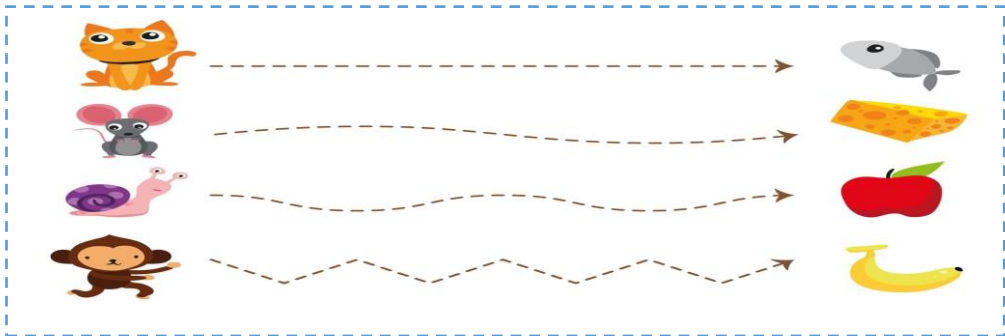

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чуруктуң утказын билип домактажыыр.
2. Коо, ээр, дагыр шыйыгларны тодарадып чуруур.
3. Чурукту көргөш, кайсы чөп кылдыныг дээрзин демдеглээр.

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылып болсаң **--** деп демдегле.

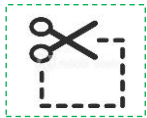
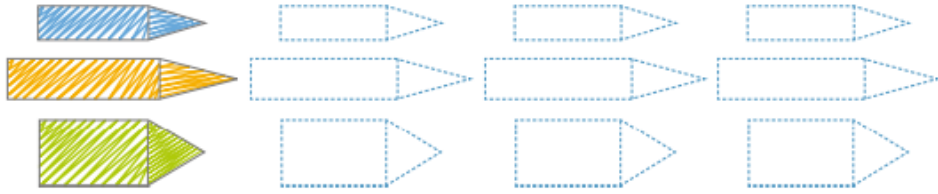

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чуруктуң утказын билип домактажыыр.
2. Үзүк шыйыгларның аайынан чурууш будуур.
3. Кичээнгейлиг көргөш, көзенектиң хос караанга таарыыр чурукту хайчылап чыпшырар.

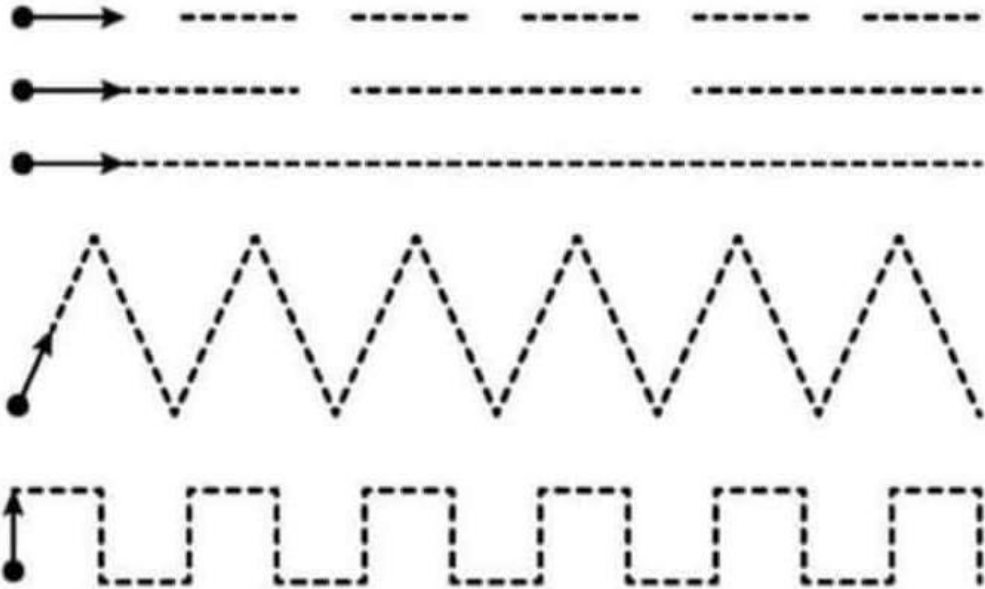

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Үзүк шыйыгларның аайынан шыяр. 2. Өөреникчиниң сүңкүүнде турар чүүлдерни адааш, деп демдеглегер.

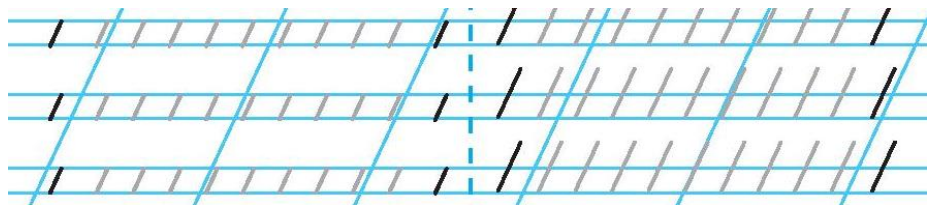
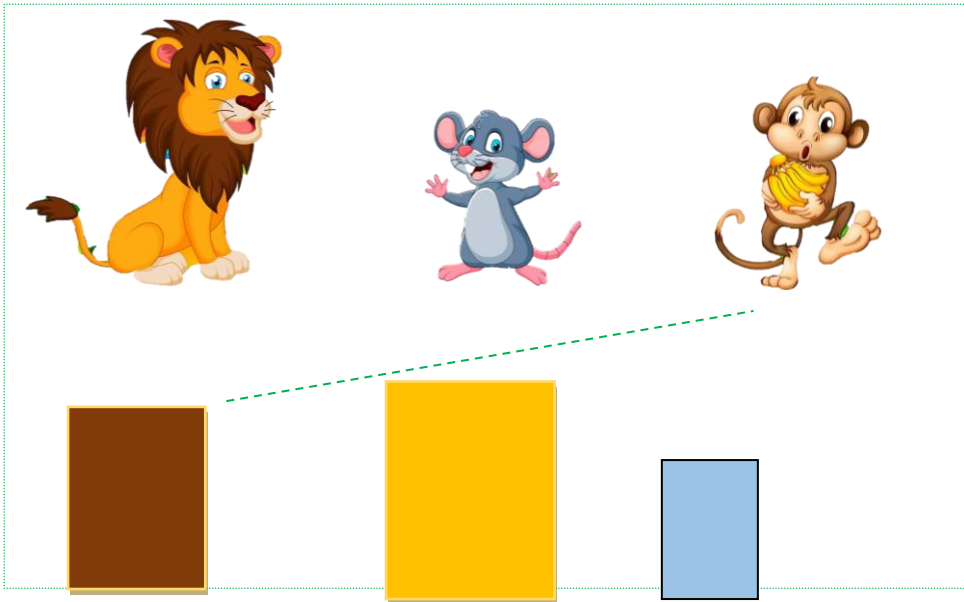
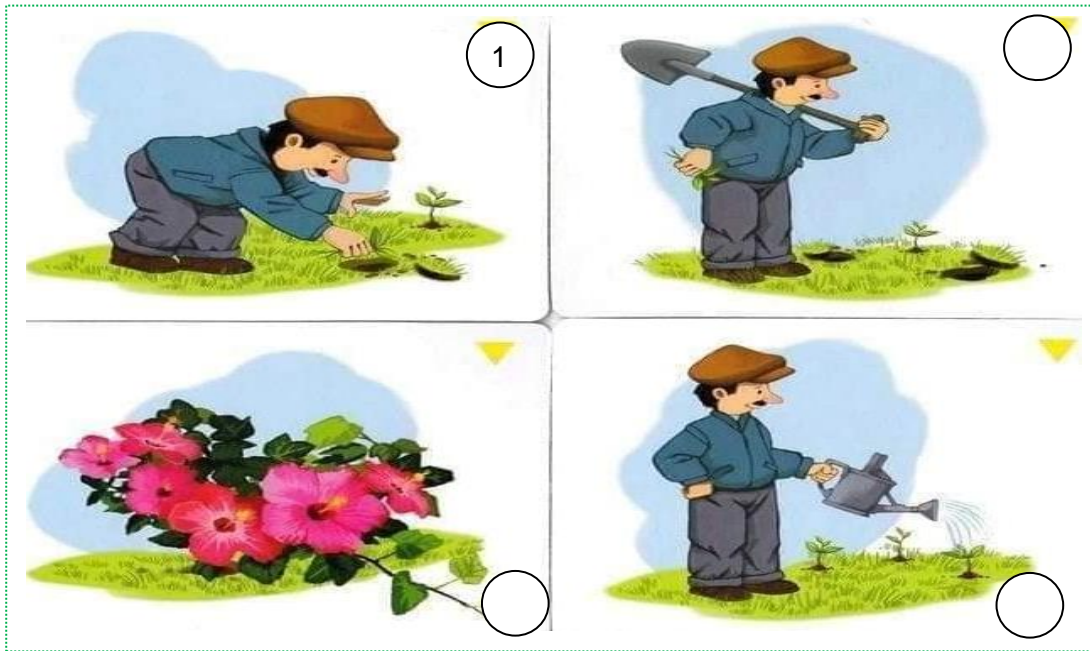
Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

- 1. Чурукту кичээнгейлиг көргөш, дараалал аайынан дугаарлаар. 2. Амытаннарны адааш, улуг, бичии дүрзүлерге чиге холбаар. 3. Чурулганы тодарадып бижиир.

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

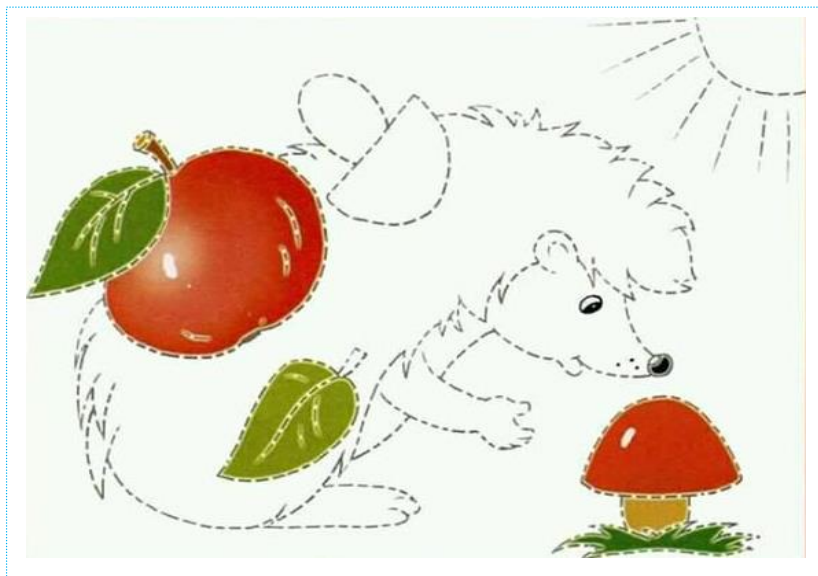
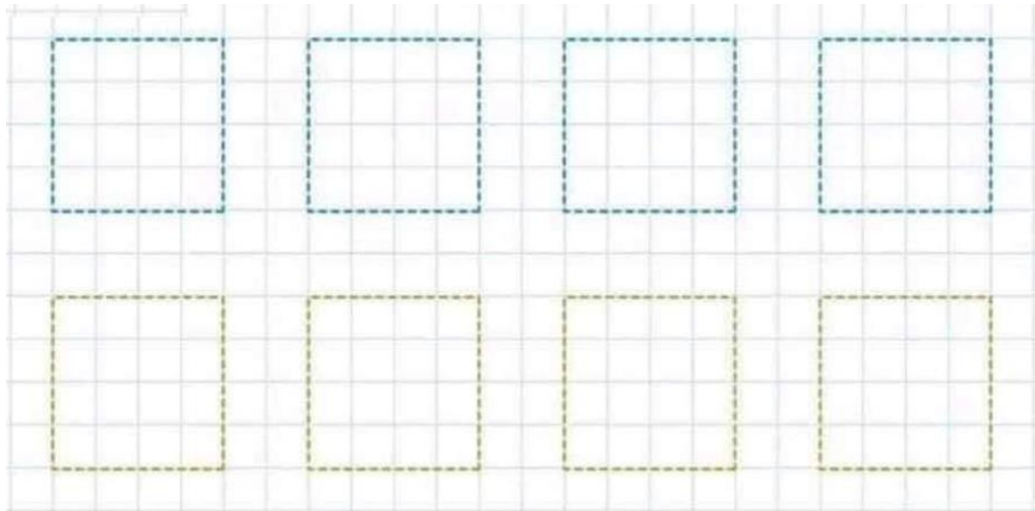

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Кайсы чөп кылдыныг дээрзин демдеглээр. 2. Дөрбелчин дүрзүнү танып, тодарады чуруур. 3. Чурукта чүүлдерни адааш, өңүн ылгап будуур.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чурукту көрүп тургаш, тоолду аайтыр.
2. Тоолда үнүп турар амытаннарны адаар.
3. Дүрзүлөрни ылгап билир.
4. Өңүн ылгап будуур. Дөрбелчин, үш-булуңчук, төгерик дүрзү.

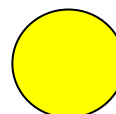
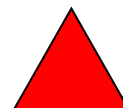
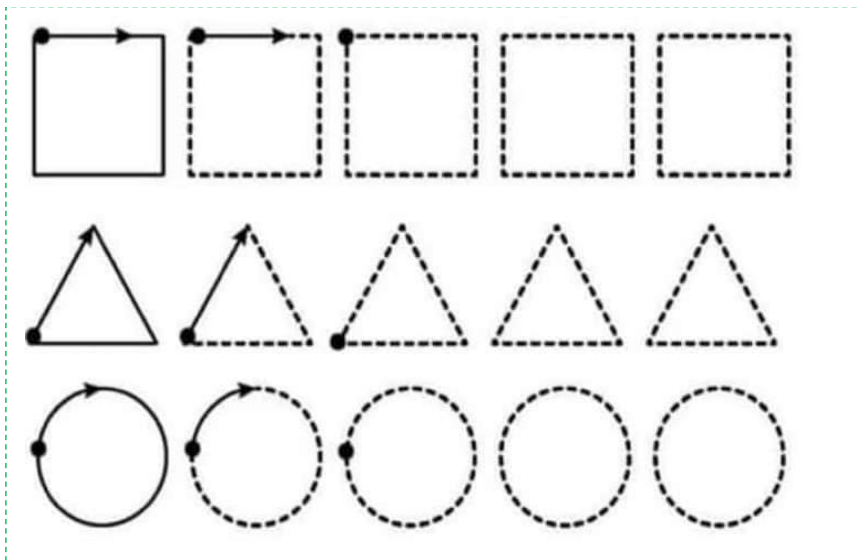
Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

- 1. Чуруктарны үзүк шыйыг аайынан чурууш, будуур.
- 2. Дүрзүлөрни улуг, бичиизин Ылгап дугаарлаар.
- 3. Чурулганы дөйлөштир бижиир.

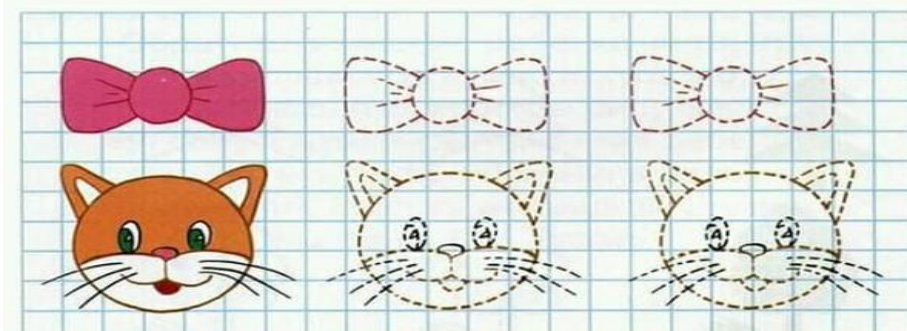
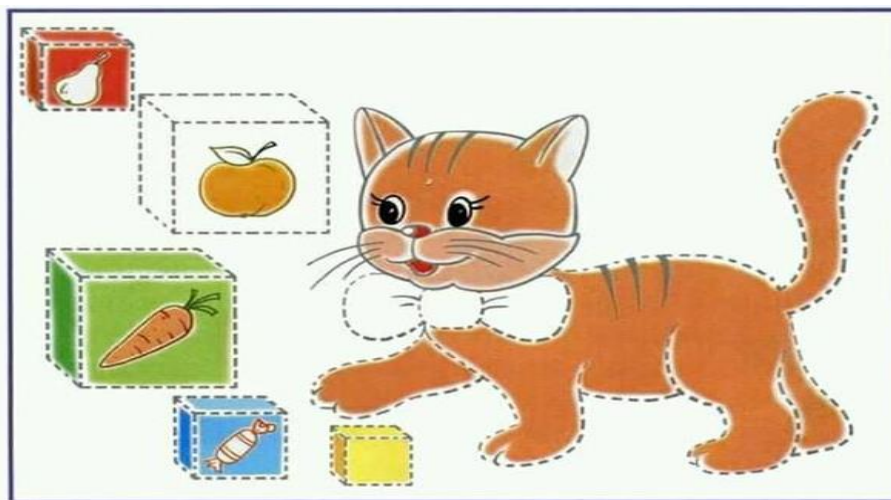
Кылып шыдаан болсаң

+

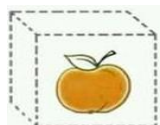
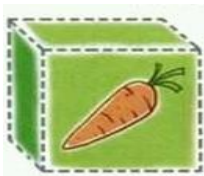
Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

3

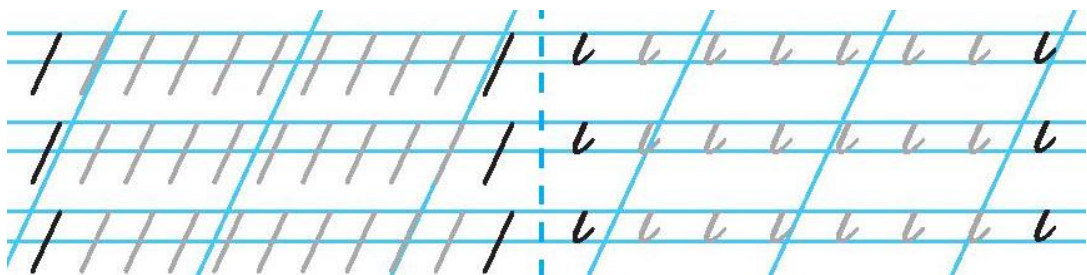
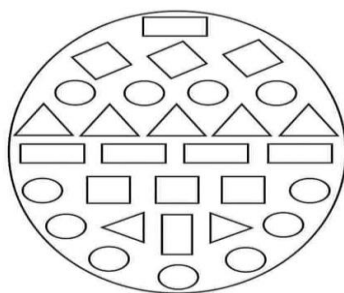
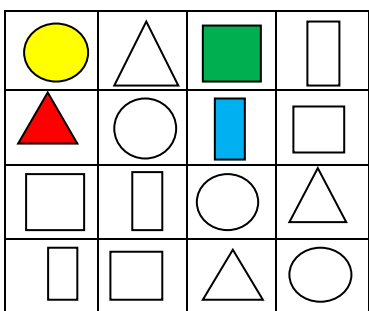
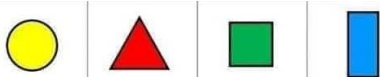
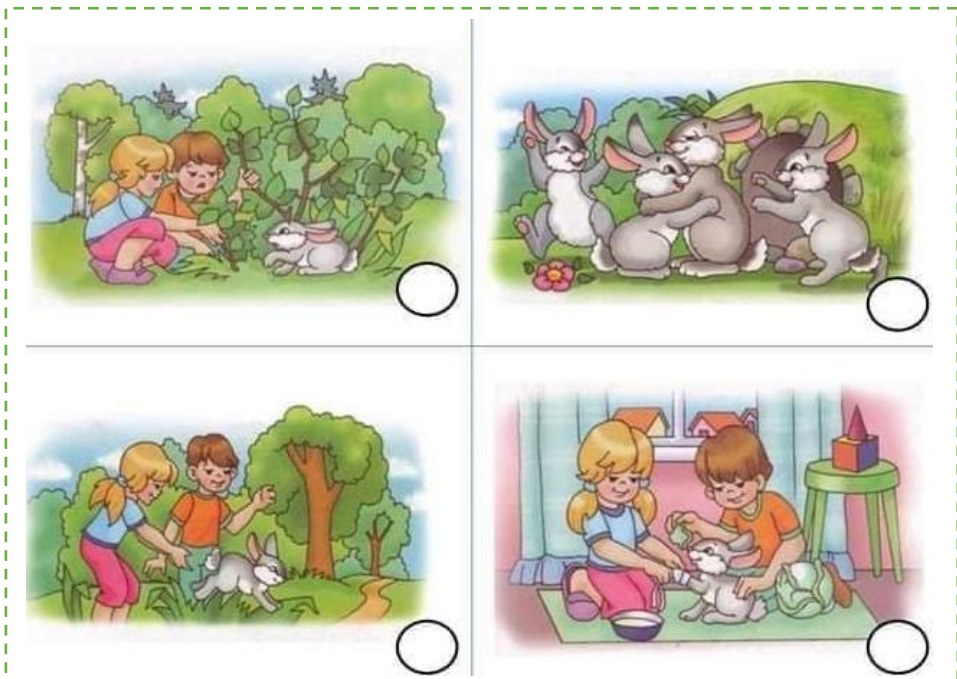
Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чуруктуң утказын билип, дараалал аайынан дугаарлаар. 2. Дүрзүлөр болгаш өңнерни адааш, будуур. 3. Чурулганы дөөйлештир бижиир.

Кылып шыдаан болсаң + Дагын кылыр болсаң -- деп демдегле.

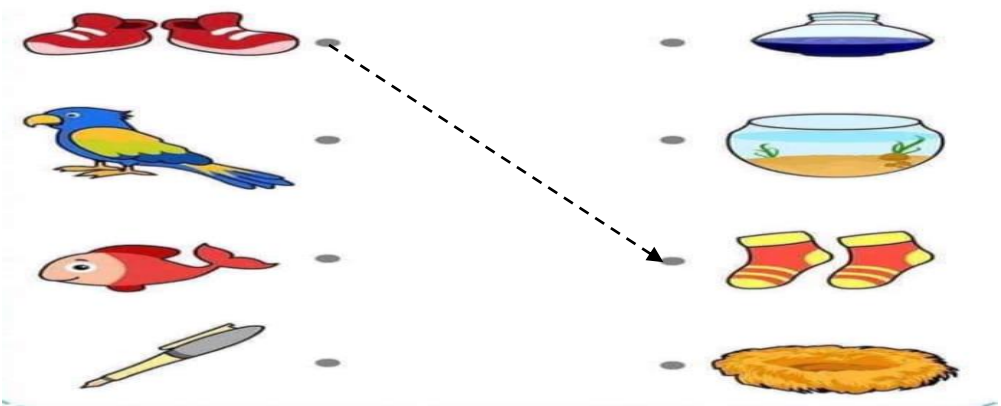
Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чурукту дараалал аайынан көрүп тургаш, тоолдун утказын аайтыыр.
2. Дүрзү, демдектерни аразында чиге холбаар.

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

- 1. Тоолду дараалал аайынан аайтыр.
- 2. Чурулганы дөйлештир бижиир.
- 3. Кичээнгейлиг көргөш, чиге холбаар.

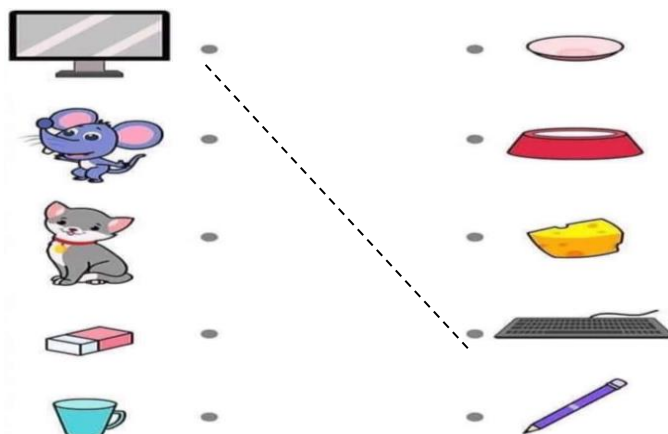
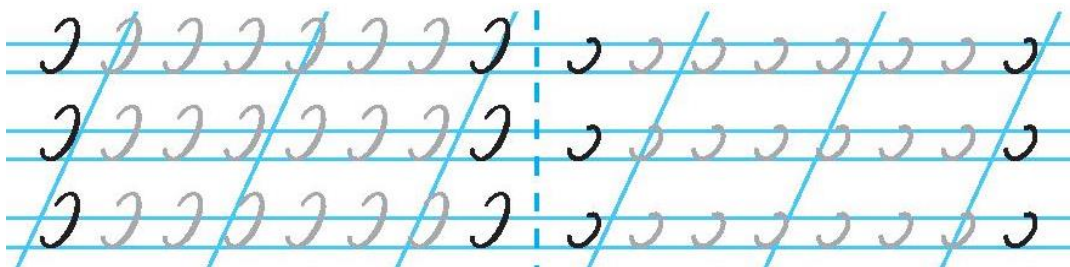
Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чуруктуң утказынга таарыыр домактар чогаадып аайтыыр.
2. Чурулганы дөөйлештир бижиир.
3. Көзөнектиң хос караанга таарыыр чурукту тып хайчылааш, чыпшырар.

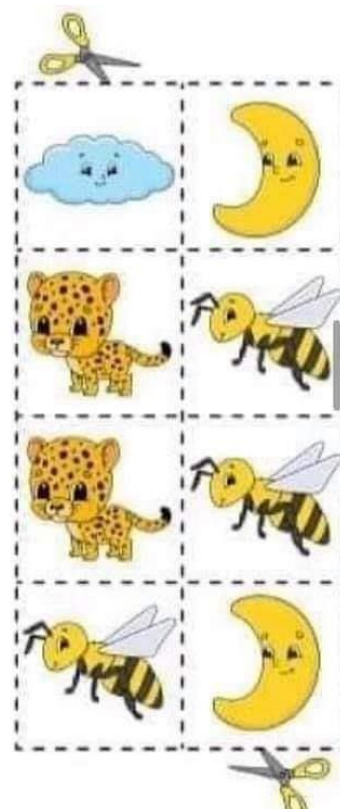
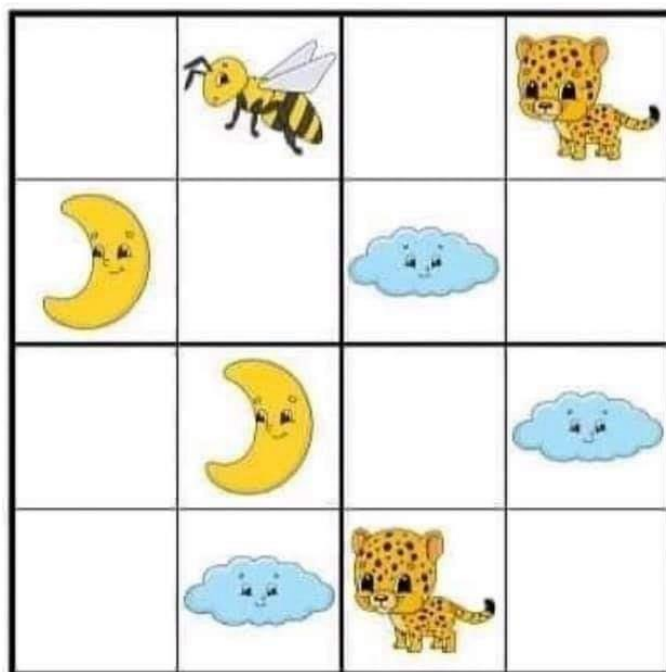
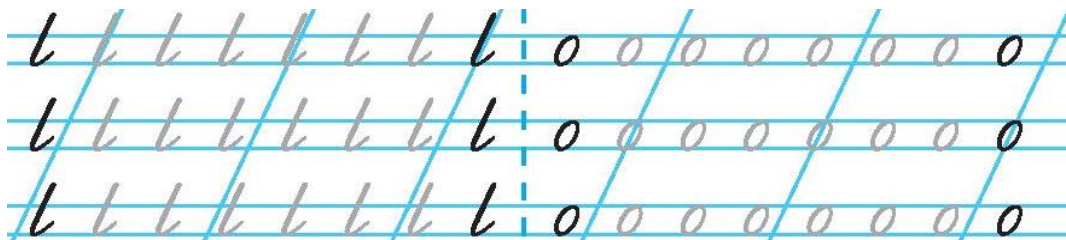
Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

Хайчыны болгаамчылыг
хереглегер !

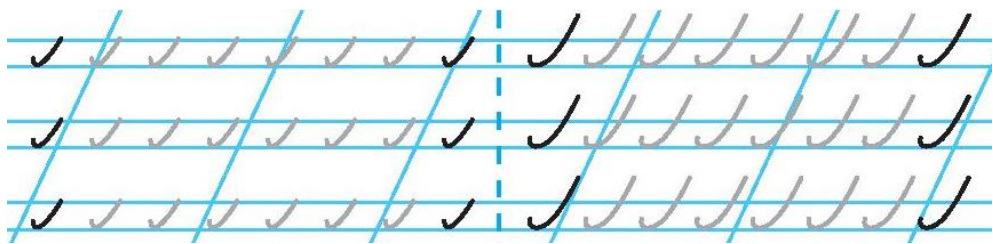
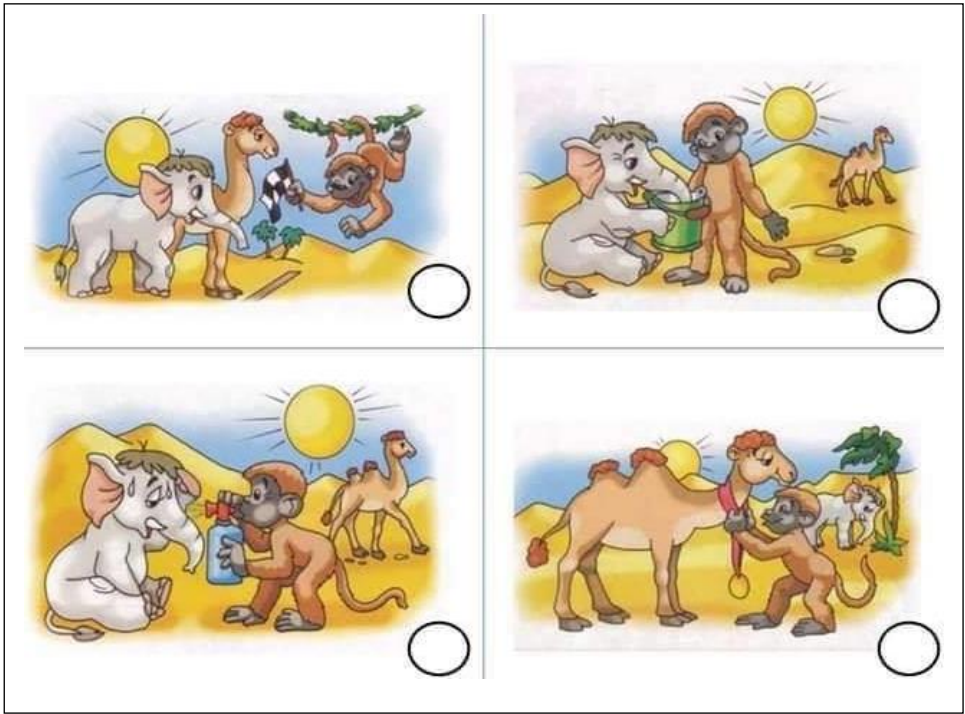
Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

- 1. Чуруктуң утказын билип, дараалал аайынан дугаарлаар.
- 2. Чурулганы дөөйлештир бижир.
- 3. Үзүк шыйыгны тодарады чурууш, өңүн ылгап будуур.

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

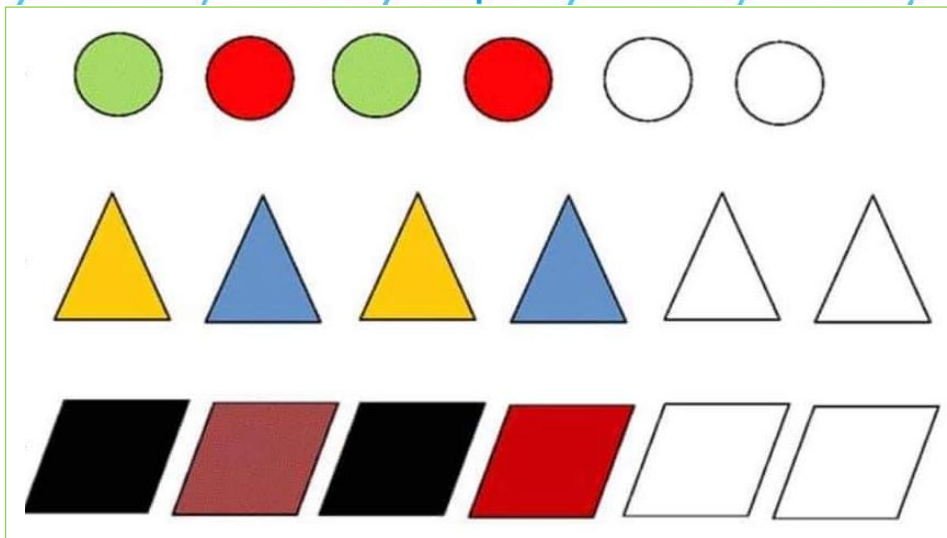
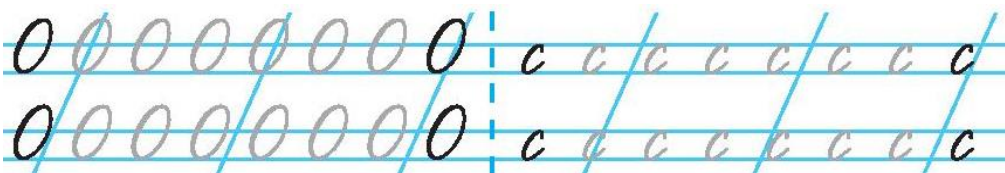
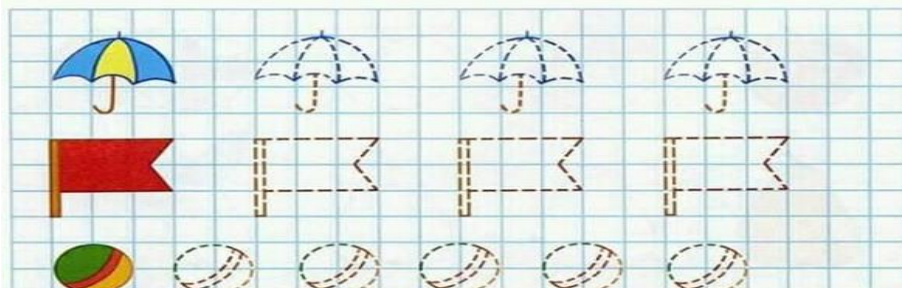
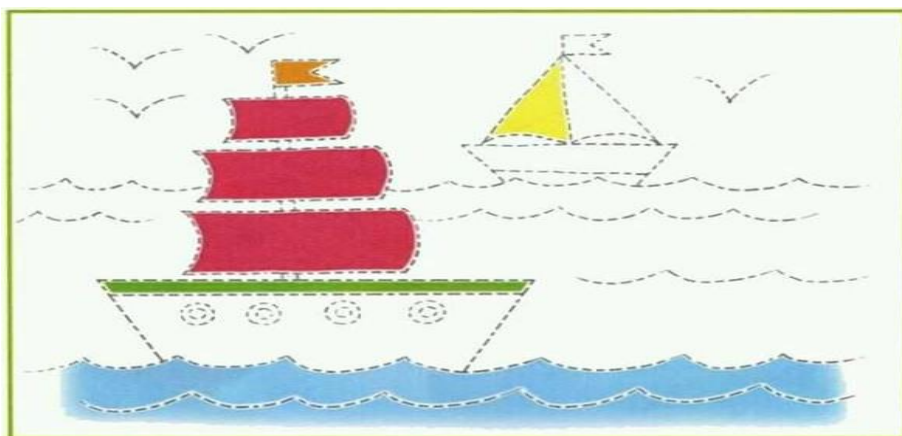
Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

- 1. Чуруктарны үзүк шыйыг аайынан чурууш, будуур.
- 2. Чурулганы дөйлөштүр бижиир.
- 3. Дүрзүлөрни адааш, өңүн ылгап будуур.

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Тоолду дараалал аайынан аайтыр.
2. Үзүк шыйыгларны тодарадып чурууш, будуур.
3. Кичээнгейлиг көргөш, чуруктар иштинен артык чурукту тып демдеглээр.

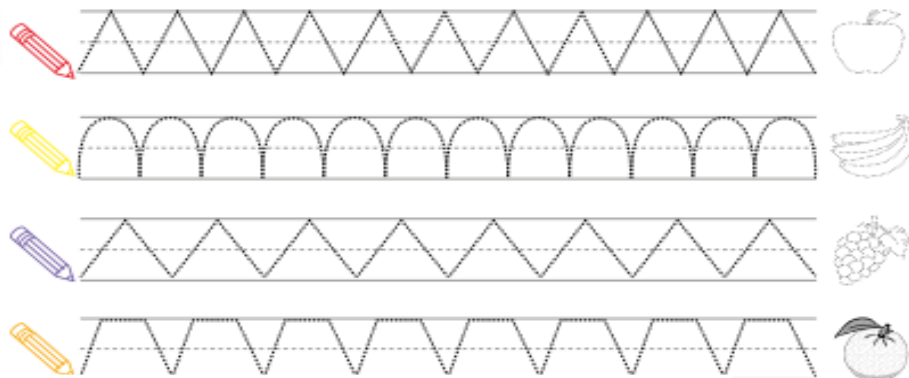
Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

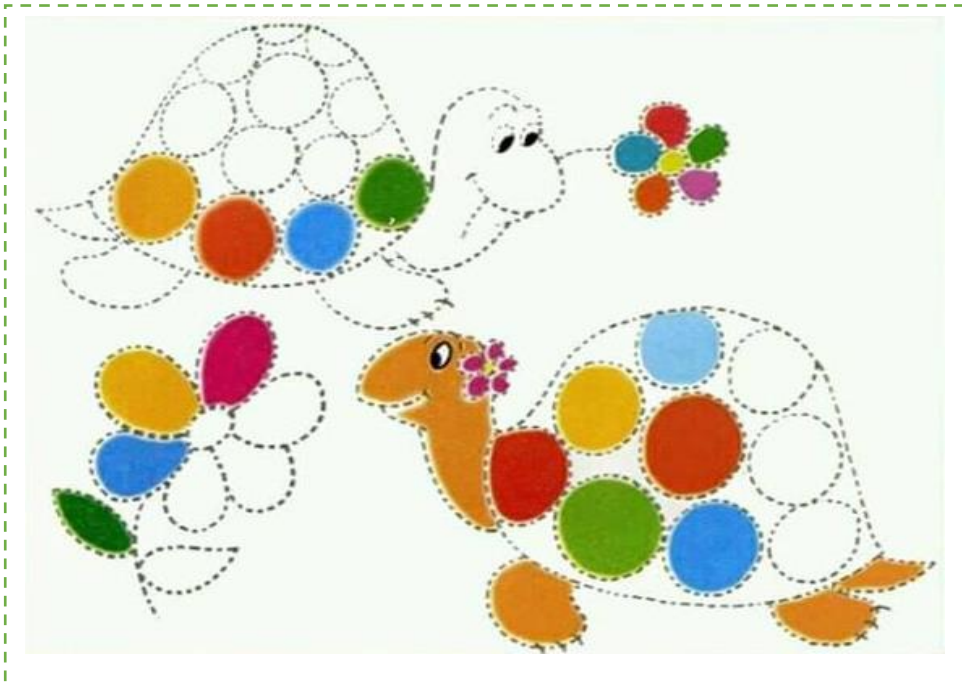
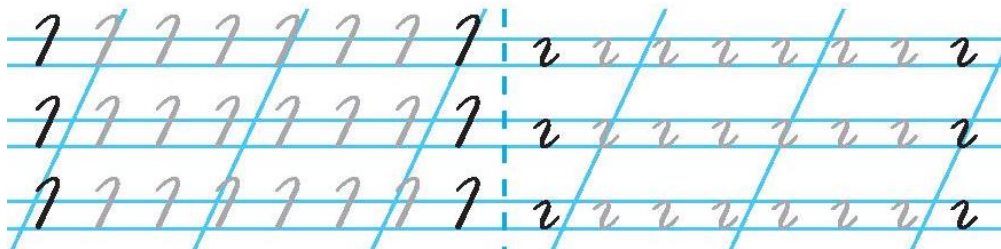
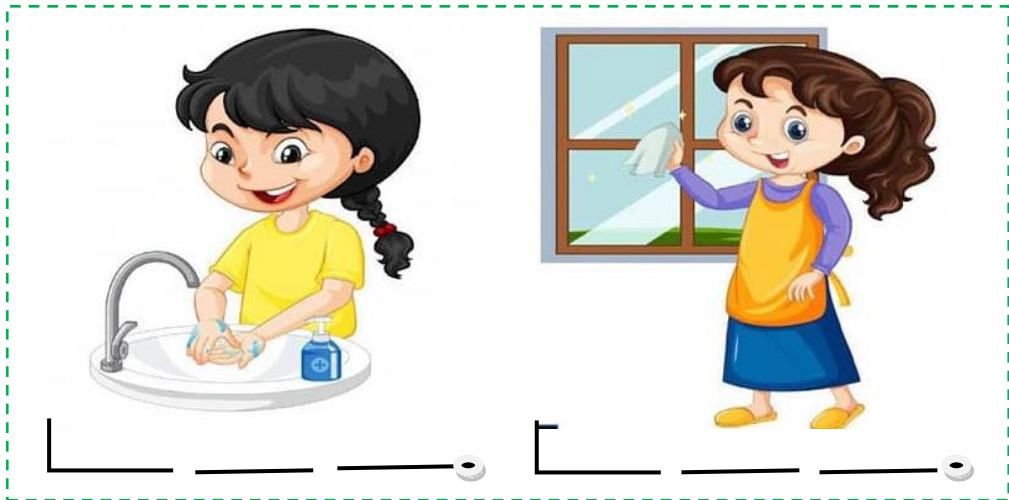
Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

- 1. Чурукту көрүп тургаш, үлегерге таарыыр домак чогаадып аайтыр.
- 2. Чурулганы дөйлөштүр бижир.
- 3. Чурукту өңнөп будуур.

Кылып шыдаан болсаң + Дагын кылыр болсаң -- деп демдегле.

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Чурукту көрүп тургаш, үлегерге таарыыр домак чогаадып аайтыр. 2. Чурулганы дөйлөштүр бижиир. 3. Хайчылааш, кезенектиң таарыыр караанга чыпшырар.

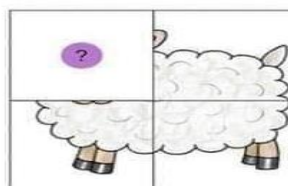
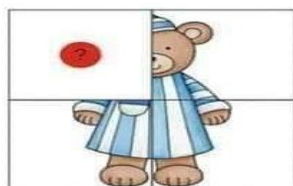
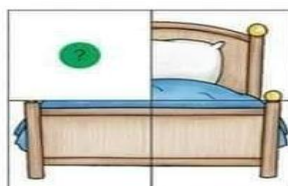
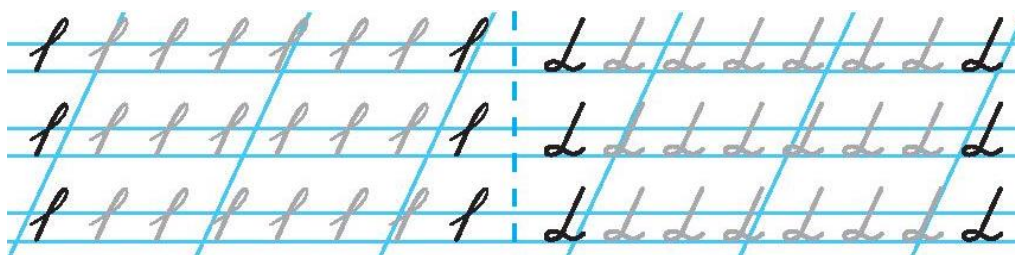
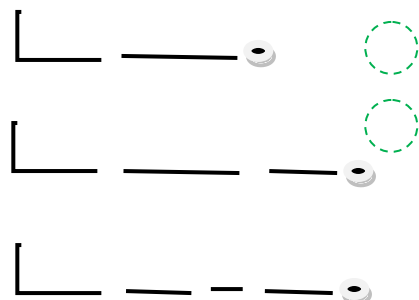
Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

Хайчыны болгаамчылыг
хереглегер !

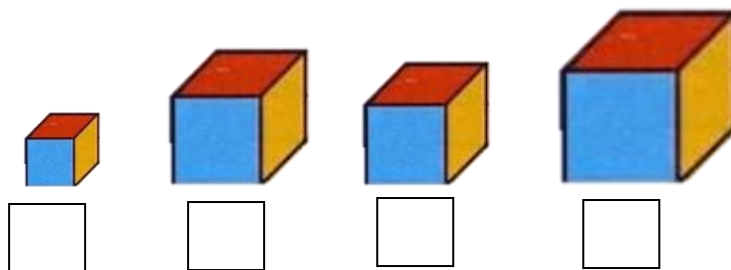
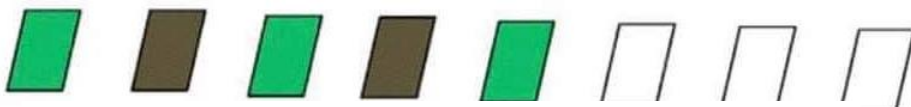
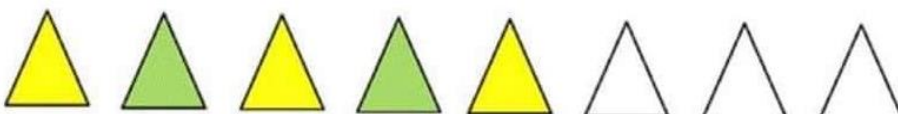
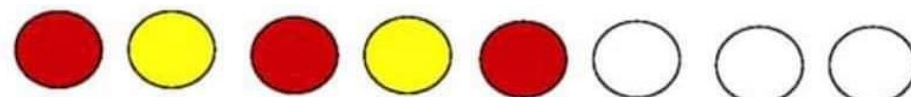
Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Дүрзүлерни адааш, өңүн ылгап будугар. 2. Улуг, бичиизин ылгап дугаарлагар. 3. Үзүк шыйыгларны тодарадып чурууш, будугар. 4. Чурулганы шыйгар.

Кылып шыдаан болсаң + Дагын кылыр болсаң -- деп демдегле.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

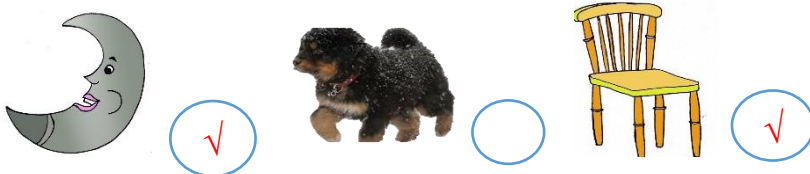
А ажык үн

Улуг парламал **А**, бичии парламал **а**, бижимел улуг **А**, бижимел бичии **а**, Узадыр адаар **Аа, аа, Аа, аа**

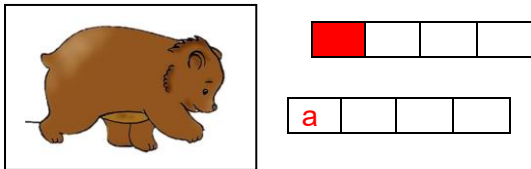
Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **-** деп демдегле.

Чижек онаалга

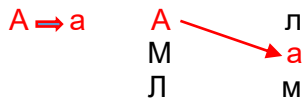
1. Чуруктарны адааш, а үн кирген чурукту тып ✓ деп демдеглегер.

2. А үн сөстүң кайсында дыңналып тур? Будууш, бижигер.

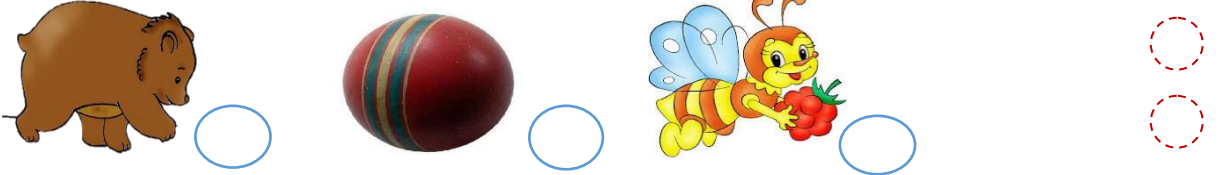

3. Холбагар.

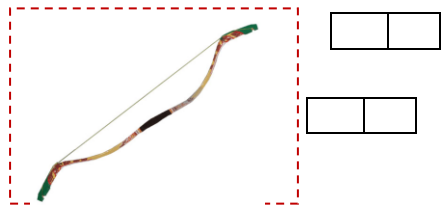

Онаалга

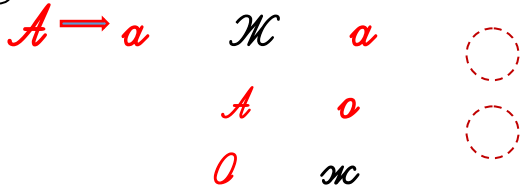
1. Чуруктарны адааш, а үн кирген чурукту тыпкаш, ✓ деп демдеглегер.

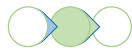
2. А үн сөстүң кайсында дыңналып тур? Будууш, бижигер.

3. Холбагар.

Доостуун чыл ай хүн шаа

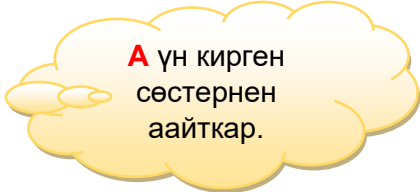
Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

А ажык үн
Улуг парламал **А**, бичии парламал **а**, бижимел улуг **А**, бижимел бичии **а**, Узадыр адаар **Аа, аа, Аа,**

Кылып шыдаан болсаң + Дагын кылыр болсаң - деп демдегле.

1. **А үжүктү тып будугар.**

Л	а	б
Аа	о	м
аа	А	аа

2. **Холбагар.**

• **а** [] [] [] []

• **а** **а** [] []

• **а** [] **а** **а** [] []

3. **Дөөйлеп бижигер.**

А А А А А А | а а а а а а а а

А А А А А А | а а а а а а а а

Аа Аа Аа Аа | Аа Аа аа аа

4. **Номчууш, холбагар.**

А **аа** **А** **Аа**

Аа **а** **аа** **а**

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн чыл ай хүн

Л ажык эмес үн
Улуг парламал **Л**, бичии парламал **л**, бижимел улуг *Л*, бижимел бичии *л*

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **-** деп демдегле.

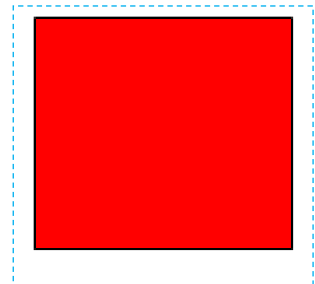
1. Чуруктарны адааш, л үжүктү көзенекке бижигер.

л [] [] []

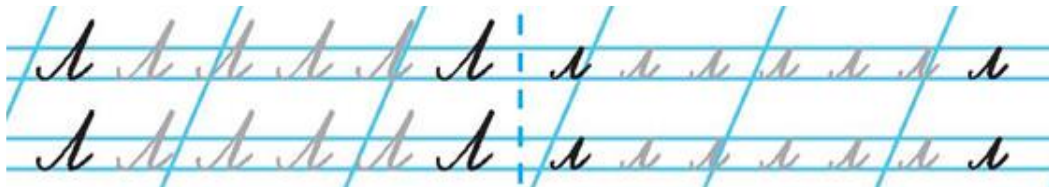
[] [] [] []

[] [] [] [] []

2. Чараштыр бижигер.

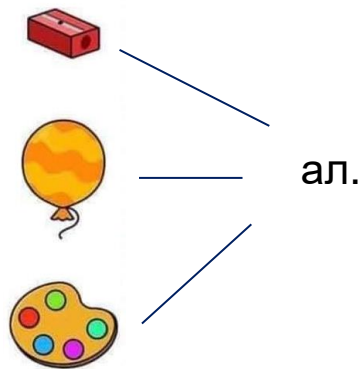
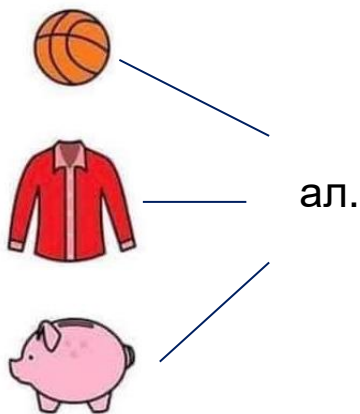

3. Номчугар.

ла лаа

ал аал

а - ла

Доостуун чыл ай хүншаа

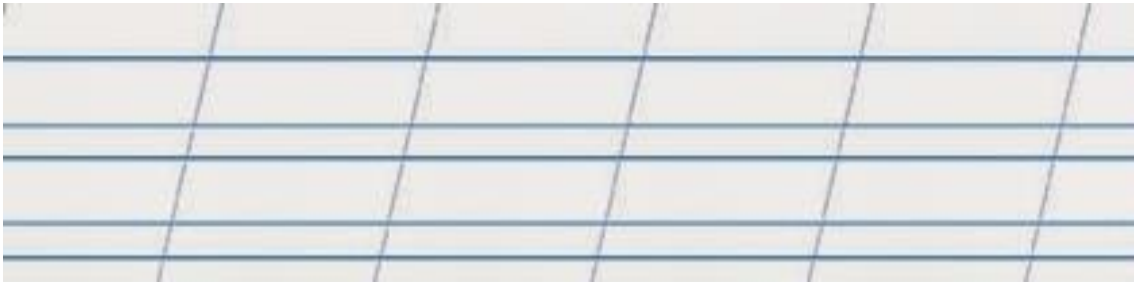
Өреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Л ажык эмес үн
Улуг парламал **Л**, бичии парламал **л**, бижимел улуг **Л**, бижимел бичии **л**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **-** деп демдегле.

1. Чараштыр бижигер.

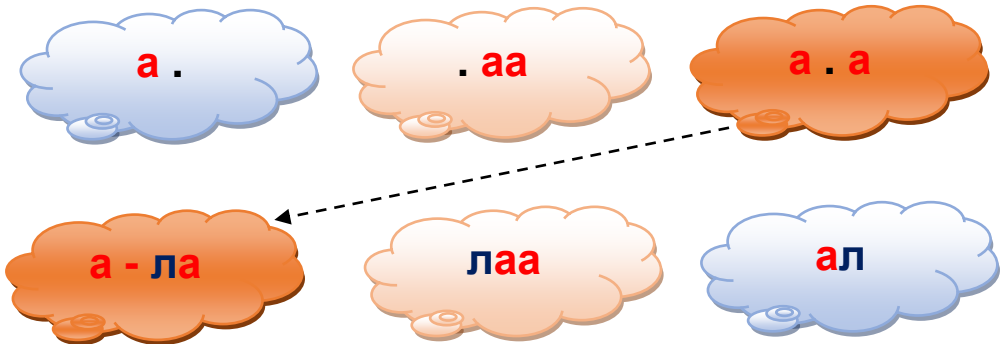
Ала лаа ал.

2. Номчугар.

3. Сектиң орнунга л үжүктү бижииш, холбагар.

(ал, аал, а - ла, лаа, ал)

Доостуун чыл ай хүншаа

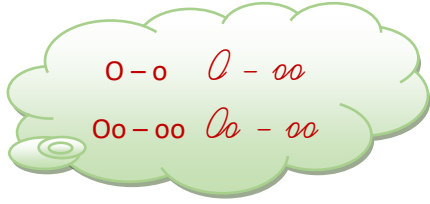
Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

О ажык үн
Улуг парламал **О**, бичии парламал **о**, бижимел улуг **О**, бижимел бичии **о**, Узадыр адаар **Оо, оо, Оо,**

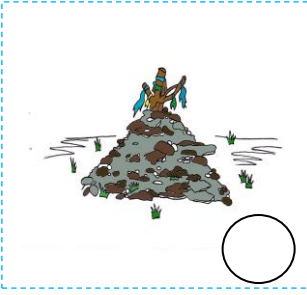
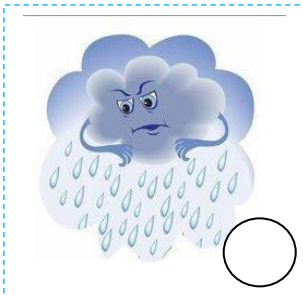
Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. **О үжүктү тыпкаш, будугар.**

А	л	О
Оо	о	м
Ү	А	Оо

2. **Чуруктарны адааш, о үн кирген чурукту тыпкаш, ✓ деп демдеглегер.**

3. **Бижигер.**

4. **Холбагар.**

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

○ ажык үн
Улуг парламал ○, бичии парламал о, бижимел улуг О, бижимел бичии о, Узадыр адаар Оо, оо, Оо, оо

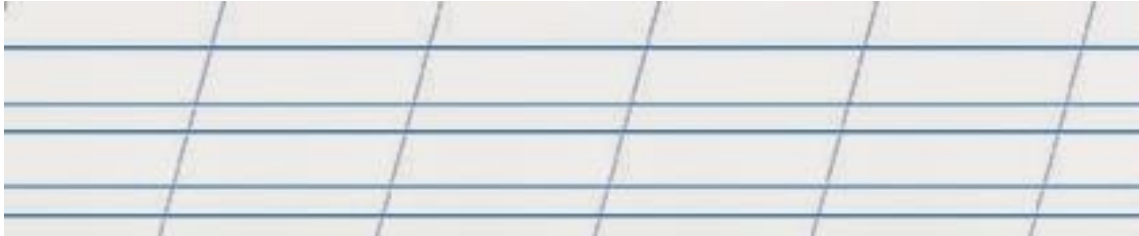
Кылып шыдаан болсаң + Дагын кылыр болсаң -- деп демдегле.

1. Узадыр адаар бижимел ажык үннерни бжишиш, номчугар.

2. Чараштыр бижигер.

Ол ола оо.

3. Номчууш, холбагар.

Ол оол.

Ол оо.

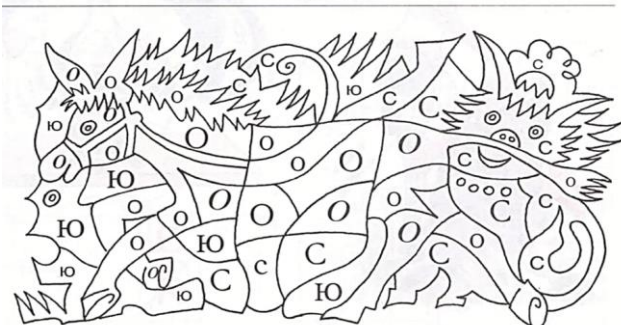

Ол

4. О үжүктү тып будугар. Будуун дүрзүгерде, амытан дугайында домакташкар.

Оо Оо

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиңиң ады: Эгелээн чыл ай хүн

М ажык эмес үн
Улуг парламал **М**, бичии парламал **м**, бижимел улуг *М*, бижимел бичии *м*, **ма-маа, мо-моо**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. **Үелерни чиге номчугар.**

2. **Бижигер.**

3. **Домактарны делгередиң номчуурда, утказы өскерлип тур ба? Айткар.**

4. **Холбааш, сөстөрни адап айткар. М үн сөстүң кайсында дыңналып тур?**

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

М ажык эмес үн

Улуг парламал **М**, бичии парламал **м**, бижимел улуг *М*, бижимел бичии *м*, ма- маа, мо-моо

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1. Дараазында сөстөрни көзенек иштинен тып номчугар.

М	о	о	л
а	о	л	а
л	л	а	м
а	м	а	а

оол

лама

моол

мал

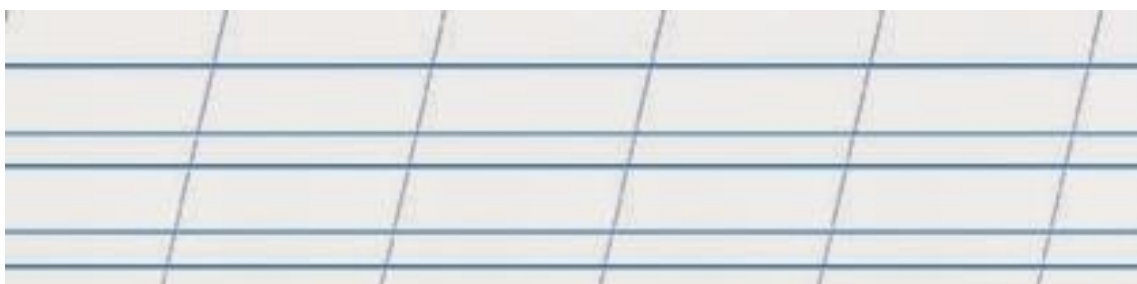
ам

ала

2. Чараштыр бижигер.

Моол лама.

3. Домактар иштинен ажык үжүктөрни тыпкаш, кызыл өңнен будугар.

Ал мал. Ал моол оол. Ала лаа. Ал лама оол.

4. Чуруктарны адааш, м үжүктү көзенекке бижигер.

□ □ М □ □

□ □ .

□ □ .

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

С ажык эмес үн

Улуг парламал **С**, бичии парламал **с**, бижимел улуг **С**, бижимел бичии **с**, **са-саа, со-соо**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

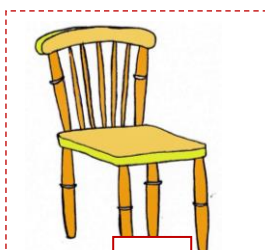
1. **Үелерни номчугар.**

2. **Чуруктарны адагар. Сектиң орнунга сөстүң бажында дыңналып турган үннү бижигер.**

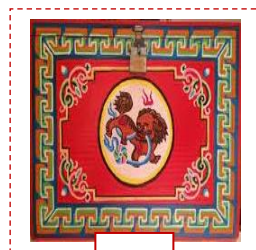
о

.

.

.

3. **Бижигер.**

4. **Домактарны делгередиң номчуурда, утказы өскерлип тур ба? Айткар.**

Ол мал.
Ол ала мал.

Ам сал.
Ам мал сал.

Ол лама.
Ол лама оол.

Сал ал.
Ала сал ал.

Сөстүң тайылбыры:
сал – малды салыр
сал – сугга каксыыр сал ыяш

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

С ажык эмес үн
Улуг парламал **С**, бичии парламал **с**, бижимел улуг **С**, бижимел бичии **с**, **са-саа, со-соо**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **-** деп демдегле.

1. Сектиң орнунга с үжүктү бжишиш, номчугар.

А. . ал - . аал → сал - саал

Б. а . - аа . →

В. . ол - . оол →

2. Номчууш, чиге холбагар.

Мал сал.

Ам мал сал.

Ол са - лаа.

Са - маа лаа ал.

3. Чараштыр бижигер.

Самаа мал сал.

4. Домактарны номчууш, сөстөрни ылгап бижигер.

Ол ала лаа. Ам мал сал. Ол моол лама оол.
Самаа ала лаа ал. Ол самаа.

<i>А, а, О, о</i>	<i>аа, оо</i>
<i>Ол</i> ,	<i>лаа</i> ,
.....

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

Н ажык эмес үн

Улуг парламал **Н**, бичии парламал **н**, бижимел улуг **Н**, бижимел бичии **н**, **на- наа, но-ноо**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

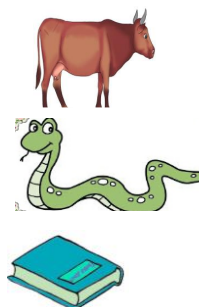
деп демдегле.

1. Чиге холбагар.

			Н
--	--	--	----------

Н		
----------	--	--

	Н		
--	----------	--	--

2. Бижигер.

Handwriting practice lines for the letter 'Н'. The first row shows uppercase 'Н' followed by lowercase 'н'. The second row shows lowercase 'н'.

3. Четкилдеп бижигер.

ма → на мана _____

са → на _____

но → м ном _____

на → м _____

4. Номчугар.

Ол а-ла . Ла-ма оол. Молом мал са-наан. Ол он ном са-наан.

Са-наа сан са-наан. А-ла ал. Насан ма-на. Моон ал. Ол сал.

о - ноо. Ол моол оол. Са-маа мал ма-наан. Ол нам. Он салаа.

НАМ – НОМ

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Н ажык эмес үн

Улуг парламал **Н**, бичии парламал **н**, бижимел улуг *Н*, бижимел бичии *н*, **на- наа, но-ноо**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1. Кыска ажык үннерни узадыр адаар ажык үннен солуп бижииш, утказын тодарадып домакташкар.

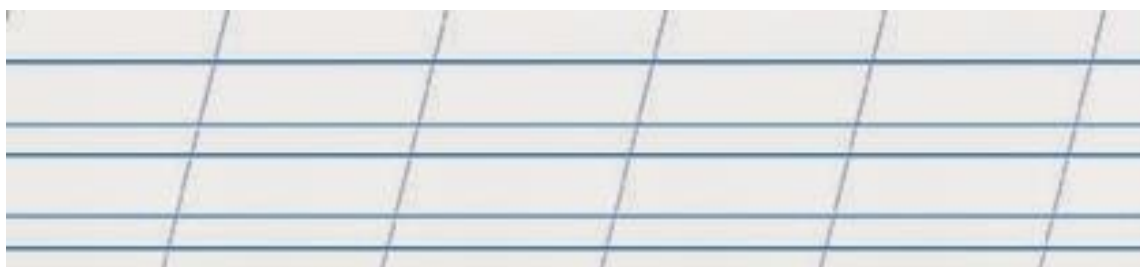
<i>ал - аал</i>	<i>ал - . . л</i>	<i>ас - . . с</i>
<i>сан - саан</i>	<i>сал - с . . л</i>	<i>нам - н . . м</i>

- 2.

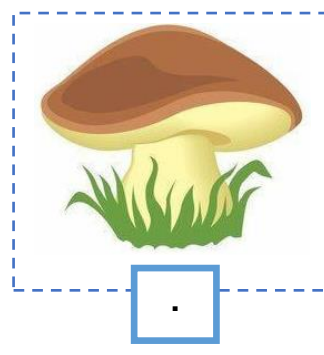
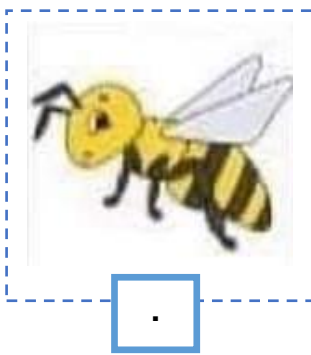
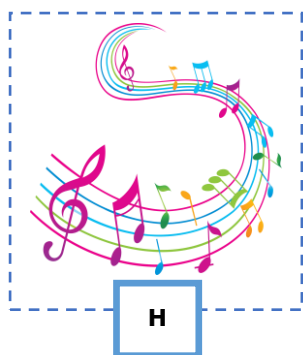
Чараштыр бижигер.

Насан сан санаан.

- 3.

Чуруктарны адааш, таарыыр үжүктерни бижигер.

- 4.

Номчугар.

Соном мал манаан. Ол лама оол. Ам мал сал. Он салаа. Он ном санаан.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ч ажык эмес үн

Улуг парламал **Ч**, бичии парламал **ч**, бижимел улуг **ч**, бижимел бичии **ч**, ча- чаа, чо-чоо

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Чуруктарны адааш, чиге холбагар.

2. Чараштыр бижигер.

3. Кыска болгаш узадыр адаар үннерни ылгап номчууш, сөстөрнүн утказын тодарадып аайткар.

чан чаан
чон чоон

ача аача
ча чаа

сал саал
сан саан

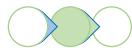
мол моол
ас аас

ол оол
ал аал

сана
Санаа

Ал – чүвени алыр (кылыг сөзү)
Аал – көвей өглер (чүве ады)

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ч ажык эмес үн
Улуг парламал **Ч**, бичии парламал **ч**, бижимел улуг **ч**, бижимел бичии **ч**, ча- чаа, чо-чоо

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **-** деп демдегле.

1. Саннарны дугаарлааш, сөс бүдүрүп номчугар.

Л А Ч	А С Ч	Ч Н О	
3 2 1	2 3 1	1 3 2	
Ч А Н	○
			○

2. Чараштыр бижигер.

Чаа ном ол.

3. Четкилдеп бижигер.

ча	ла	_____ чала _____	аа	ча	_____	○
	ма	_____		чам	_____	○
	ны	_____				

4. Номчугар.

Ном

Со - ном ном ал. Ол чаа ном. На - сан он ном са - наан. Ол моол ном.

чаа ном ○

моол ном ○

Доостуун чыл ай хүн шаа

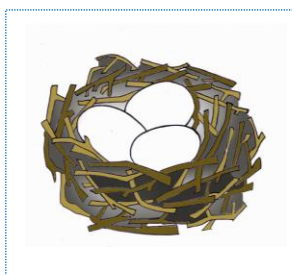
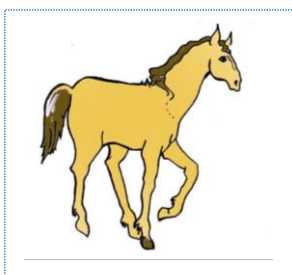
Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

У ажык үн

Улуг парламал **У**, бичии парламал **у**, бижимел улуг **У**, бижимел бичии **у**, Узадыр адаар **Уу, уу, Уу, уу**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **-** деп демдегле.

1. **У ажык үннү бижигер. Чуруктарны адаарда, у үн сөстүн кайсында дыңналып турганын айткар.**

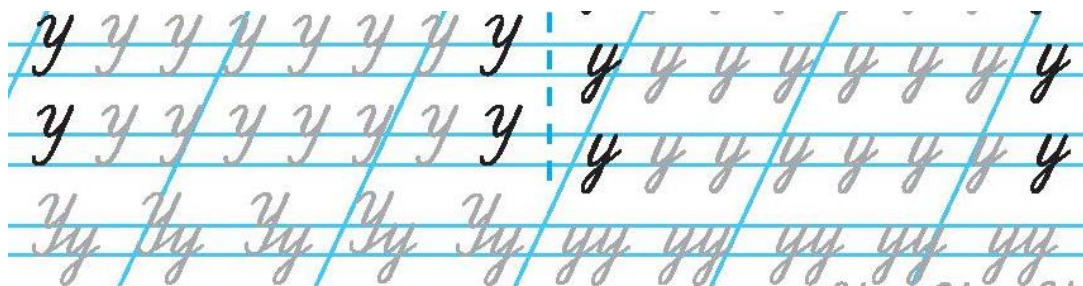

	у		у	
--	----------	--	----------	--

.	
---	--

	.	.
--	---	---

2. **Чараштыр бижигер.**

3. **Сөзүглелди номчугар.**

у-луур. Ол со-лун

. Моол у-лус чо-ну. Ол чоон

У-лаа-на уну са-наан. Ол чу-ла. Ону ма-наан.

Со-лун-ну ном-чу. Су-мун чо-ну. Ол чоон уну. Со-лун , ном ном-чу.

Ону са-наан. Ол-ча ону ма-на. Ол чаа ча-ныы. Аа-чам ча-лаан. Ол ча-лыы саан-чы.

Ол он чаан. Санаа ала лаа ал. Насан мал саан. Оон ча-наа-лы.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

У ажык үн

Улуг парламал **У**, бичии парламал **у**, бижимел улуг **У**, бижимел бичии **у**, Узадыр адаар **Уу, уу, Уу, уу**

Кылып шыдаан болсаң

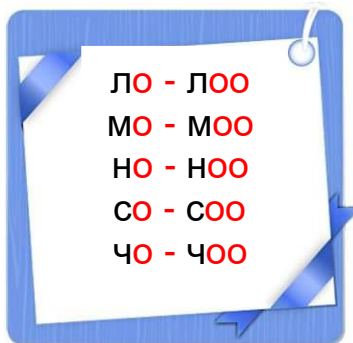
+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1. **Үелерни номчугар.**

2. **Чараштыр бижигер.**

Улус уну санаан.

3. **Чурукту көрүп тургаш, үлегерге таарыыр домак чогаадып айткар.**

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ы ажык үн: Улуг парламал **Ы**, бичии парламал **ы**, бижимел улуг **Ы**, бижимел бичии **ы**,
Узадыр адаар **ЫЫ, ыы, Ыы, ыы**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. Чуруктарны адааш, чиге холбагар.

Blank boxes for writing: Ы Ы
 Ы
 Ы

2. Дөөйлеп бижигер.

Handwriting practice lines with cursive 'Ы' characters on blue lines. Includes dashed circles for tracing.

3. Домактарны номчууш, ы үжүк кирген сөстөрни чыып бижигер.

*Агаччыл чолаачы. Ал чылан. Санаа саангы. Ал сыын.
 Чалыы мал. Намгыл малчын. Ал малын.*

чолаачы,

4. Үелерни номчугар.

Ы	ЛЫ	МЫ	СЫ	НЫ	ЧЫ
	ЛЫЫ	МЫЫ	СЫЫ	НЫЫ	ЧЫЫ

Доостуун чыл ай хүн шаа

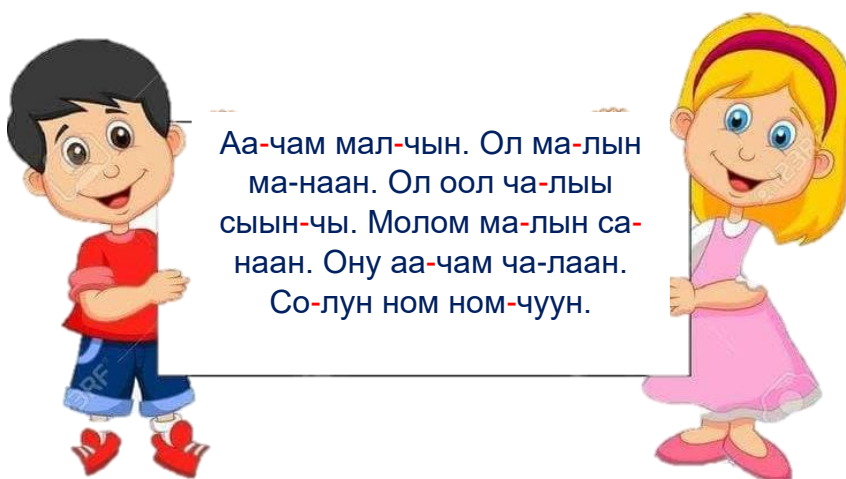

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ы ажык үн: Улуг парламал **Ы**, бичии парламал **ы**, бижимел улуг **Ы**, бижимел бичии **ы**,
Узадыр адаар **ЫЫ, ыы, Ыы, ыы**

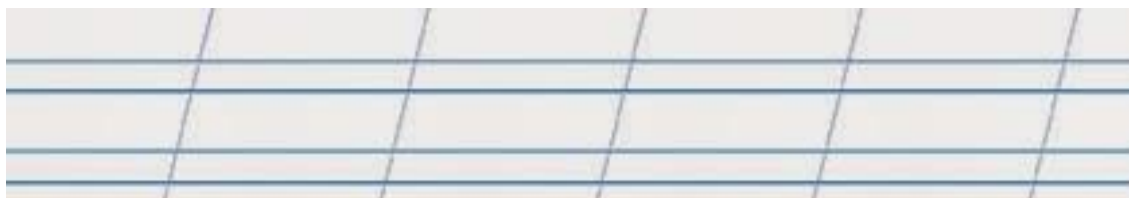
Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. Номчугар.

2. Устүнде домактарнан узадыр адаар ажык үннүг сөстөрни ылгап бижигер.

Аагам,

3. Өске уткалыг сөстү тыпкаш, адаанан бир шыйгар.

А. малчын, сыынчы, мыс, саанчы Б. ном, сын, лаа, Насан

4. Четкилдеп бижииш, номчугар.

аал	ЧЫ	аалчы
сыын	
чолаа	
саан	

са	НЫ	саны
сы	
ма	
ча	

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Р ажык эмес үн: Улуг парламал **Р**, бичии парламал **р**, бижимел улуг *Р*, бижимел бичии *р*,
ра, раа, ро, роо, ру, руу, ры, рыы

Кылып шыдаан болсаң + Дагын кылыр болсаң - деп демдегле.

1. Номчугар.

а о у ы

ар .р .р .р р

аар оор уур ыыр

2. Р үжүктү тыпкаш, будугар. Будуун дүрзүде амытан дугайында домакташкар.

3. Чараштыр бижигер.

Доостуун чыл ай хүншаа

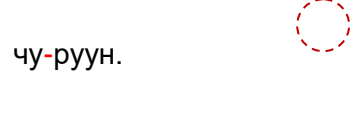
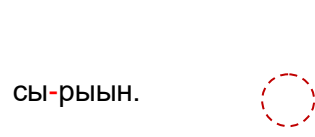
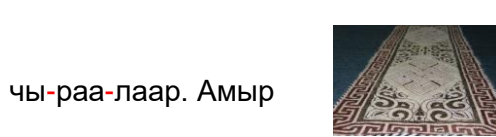

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Р ажык эмес үн: Улуг парламал **Р**, бичии парламал **р**, бижимел улуг *Р*, бижимел бичии *р*,
ра, раа, ро, роо, ру, руу, ры, рыы

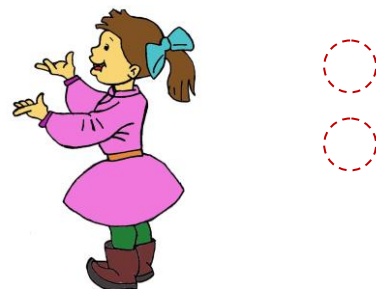
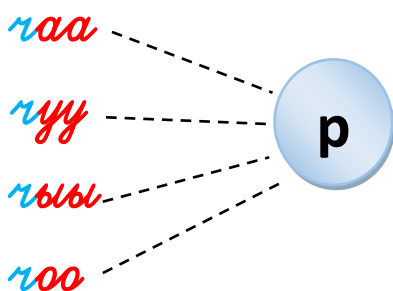
Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. **Үелеп номчугар.**

Болор өөн чуур. Оон ол ма – лын са-наар. Мал-чын ыр ыр - лаан.

2. **Четкилдеп бжииш, номчугар.**

3. **Чуруктарны көрүп тургаш, үлегерге таарыыр домактарнан чогаадып аайткар.**

Доостуун чыл ай хүншаа

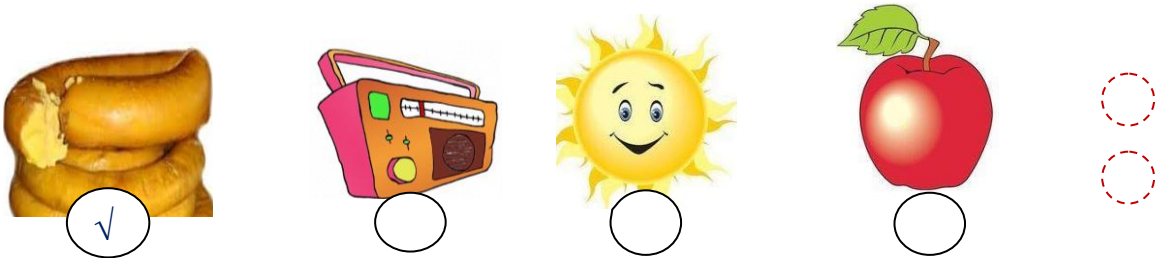

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

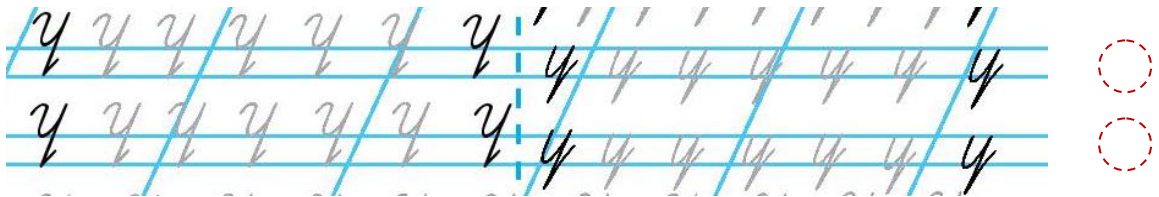
Ү ажык үн: Улуг парламал **Ү**, бичии парламал **ү**, бижимел улуг **ү**, бижимел бичии **ү**,
Узадыр адаар **Үү, үү, үү, үү**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

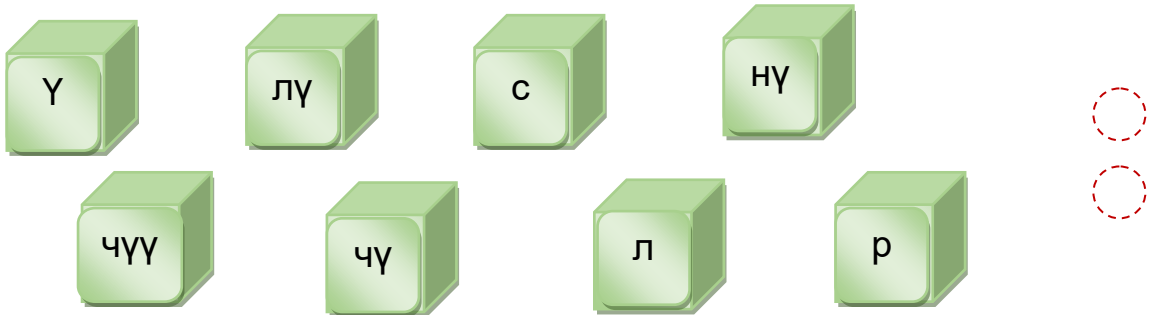
1. Чуруктарны адааш, **ү** үн кирген чурукту тыпкаш, **✓** деп демдеглегер.

2. Чараштыр бижигер.

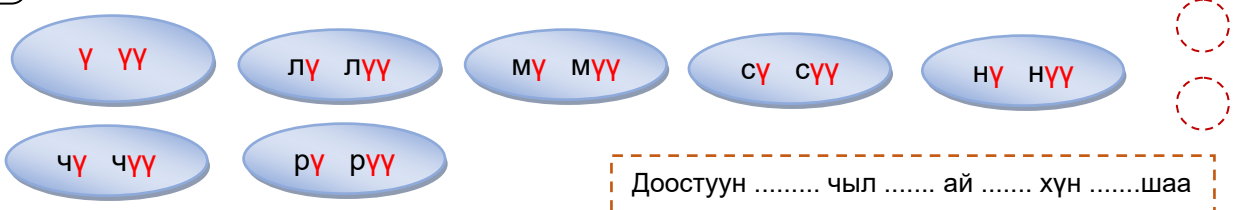

3. Үжүк, үелерни эвилештирип, сөстөр бүдүрүп бижигер.

Чус, чуну,,,,,,,

4. Үелерни номчугар.

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ү ажык үн: Улуг парламал **Ү**, бичии парламал **ү**, бижимел улуг **У**, бижимел бичии **у**,
Узадыр адаар **Үү, үү, Уу, уу**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. Бижимелдеп бижиин домактарны номчугар.

1.

*Ал чыл? - Ал чул. Чулу алыр? - Чс алыр. Сурр-оол
ном-ну ном-чуун. У-нуун са-наан. Ону чу-руун. Ал
лул. Мал сур. Ал аал-чы у-чу-ну алыр.*

2. Үелерни четкилдеп бижииш, номчугар.

2.

ла лу

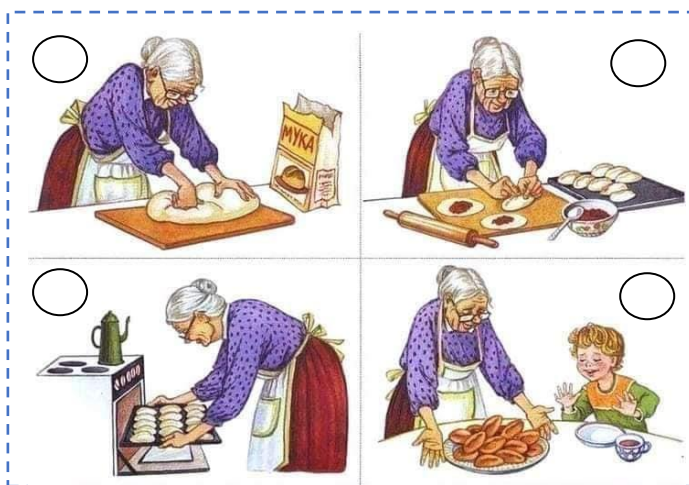
3. Тодарадып бижигер.

3.

Чалаа мал манаан. Он малын санаар. Ачаам чул алыр.

4. Чурукту дараалал аайынан дугаарлааш, домак чогаадып айткар.

4.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

И ажык үн

Улуг парламал **И**, бичии парламал **и**, бижимел улуг **И**, бижимел бичии **и**, Узадыр адаар **ии, ии**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1.

Үелеп номчугар .

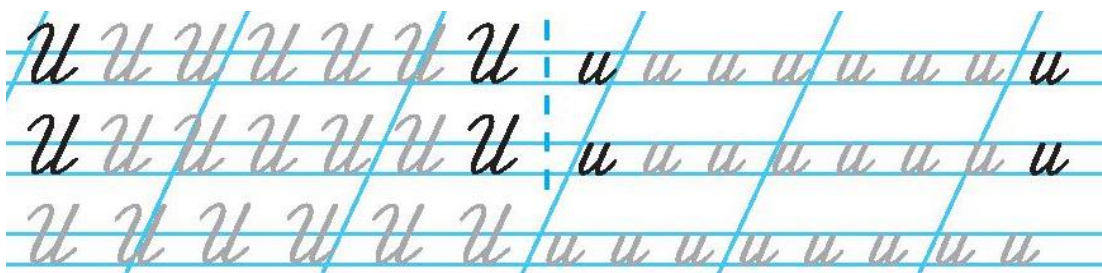
Чи-мис-чи

Чин-чи чи-мис чыын. Ол ону чиин. Чи-мис-чи чаа чи-мис чыын. Ону Сүрүн-оол чу-руун. Сүүр-оол ис-чи. Ол им. Им-ни аа-чам чу-руун.

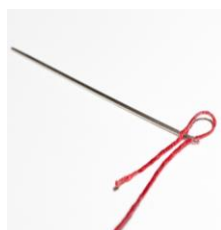
2.

Дөйлеп бижигер.

3.

Чиге холбагар.

и и

и и

и

и

4.

Ылгап бижигер.

н, аа, с, л, о, и, уу, а, м, ч, ыы, ы, р, л, оо, у, а, ии, ү

Кыска ажык үн	Узун ажык үн	Ажык эмес үн
а,	уу,.....	н,
.....

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

И ажык үн

Улуг парламал **И**, бичии парламал **и**, бижимел улуг **И**, бижимел бичии **и**, Узадыр адаар **ии**, **ии**

Кылып шыдаан болсаң

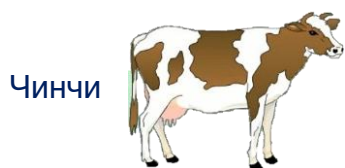
+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1. **Номчугар.**

саар. Ол

мунар. Ол саанчы.

чуруун. Улаана

чиир.

чыыр. Санаа

алыр.

2. **Үстүнде домактар иштинен кижилер аттарын чыып бижигер.**

Чинчи

3. **Олар чүнү кылган? Чиге холбагар.**

1. Чинчи ← алыр
 2. Сүүр – оол чыыр
 3. Улаана чуруун
 4. Чула саан
 5. Санаа чиир мунар

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Э, е ажык үн

Улуг парламал **Э**, бичии парламал **э**, бижимел улуг **Э**, бижимел бичии **э, е**, Узадыр адаар **Ээ, ээ, Ээ, ээ**
Тыва дылда сөстүң ортузунга болгаш соонга кыска э биживес, “е” кылдыр бжиир. **Эне, Эзер**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. Сөзүглелде сөстөрни үелеп номчугар.

Эмчи
Эрес-оол аа-рыын. Ону эмчи эм-нээн.
Эмчи эм-нер алыр. Унуун о-лар-ны эм-чи-лээр. Эрес-оол эм-чи-ни чу-руун. Ол чалыгы эмчи. Ону Нараа дээр.

2. Чараштыр бижигер.

Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э
Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э Э
Ээ Ээ Ээ Ээ Ээ Ээ Ээ Ээ Ээ Ээ

3. Саннарны дугаарлаш, сөс бүдүрүп номчууш, бижигер.

м и ч э
2 4 3 1
↓
Эмчи

з э е р
2 1 3 4
↓
.....

н э е
2 1 3
↓
.....

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Э, е ажык үн
Улуг парламал **Э**, бичии парламал **э**, бижимел улуг **Э**, бижимел бичии **э, е**, Узадыр адаар **Ээ, ээ, Ээ, ээ**
Тыва дылда сөстүң ортузунга болгаш соонга кыска э биживес, “е” кылдыр бижиир. **Эне, Эзер**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. **Номчугар. Чуруктарны адаарда, э, е үн сөстүң кайсында дыңналып турарын айткар.**

үчү даа-раан. Аачам

алыр.

Ол ээрер. Чечен-оол

чу-руун.

Сүрүн мен-нен алып. Чемни

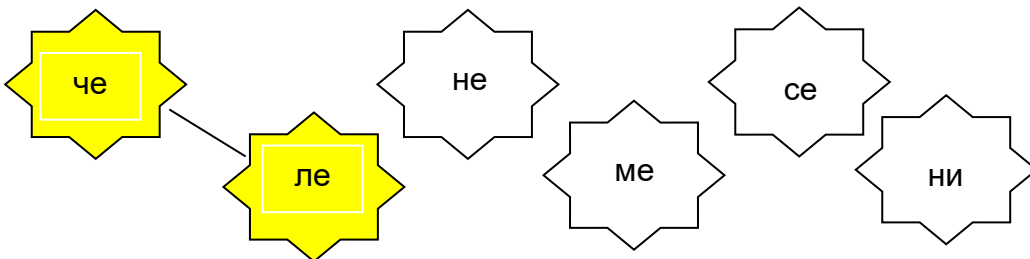
- нан чиир.

2. **Чараштыр бижигер.**

Элги ону элнен элнээр.

3. **Уелерни чиге холбааш, дөөй өңнернен будугар.**

Доостуун чыл ай хүншаа

Өереникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ш ажык эмес үн

Улуг парламал **Ш**, бичии парламал **ш**, бижимел улуг **Ш**, бижимел бичии **ш**, **ша**, **шаа**, **шо**, **шоо**, **шу**, **шуу**, **шы**, **шыы**, **шү**, **шүү**, **ши**, **шии**, **ше**, **шээ**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1.

Сөстөрни номчууш, ш үжүк кирген сөстөрниң адаанан бир шыйгар.

*Мал, оол, шары, мыс, ном, ыш, шал, сан, ус, чөлээш,
чел, шана, шур, лаа, эне, чимис, ис, шоор, шоочу*

2.

Чараштыр бижигер.

*Ш Ш Ш Ш Ш | ш ш ш ш ш
Ш Ш Ш Ш Ш | ш ш ш ш ш*

3.

Үлегер аайынан домак чогаадып бижигер.

Ажыглаар сөстөр: чөлээш, чараш, чуруун.

шары

чааш шары

Чааш шары лунар.

чөлээш

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ш ажык эмес үн

Улуг парламал **Ш**, бичии парламал **ш**, бижимел улуг **Ш**, бижимел бичии **ш**, **ша**, **шаа**, **шо**, **шоо**, **шу**, **шуу**, **шы**, **шыы**, **шү**, **шүү**, **ши**, **шии**, **ше**, **шээ**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1.

Үелеп номчугар.

Шары

Мен ша-ры му-нар мен.
Ол ша-рым чааш. Ша-рым се-мис, чоон. Ол ме-ни ма-наар.

2.

Үстүндө сөзүглелден узун, кыска ажык үннерлиг сөстөрни ылгап бижигер.

Кыска ажык үн	Узун ажык үн
Шары,	Чааш,
.....
.....

3.

Сөзүглелди чараштыр дүжүрүп бижигер.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчинин ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ө ажык үн

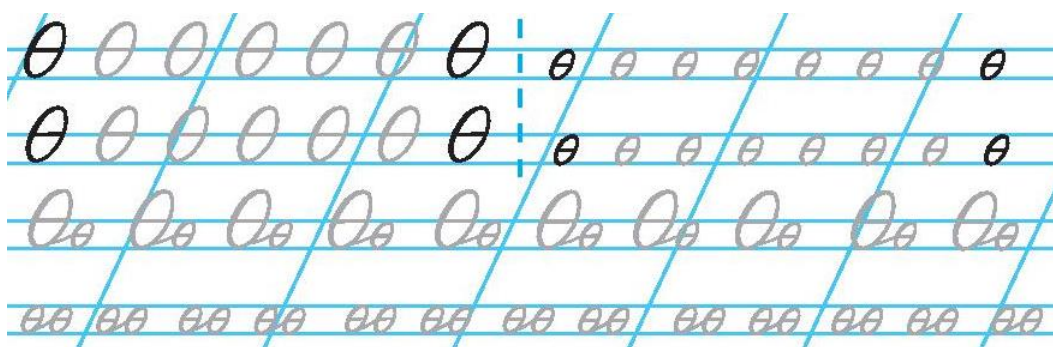
Улуг парламал **Ө**, бичии парламал **ө**, бижимел улуг **Ө**, бижимел бичии **ө**, Узадыр адаар **Өө, өө, Өө, өө**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1. **Ө үжүктү тыпкаш, будугар.**

А	Өө	о	л	с	ө
ш	р	Ө	н	е	и
ы	өө	у	ү	ч	е
ө	т	р	ш	өө	э

2. **Чараштыр тодарадып бижигер.**

3. **Номчугар. Чуруктарны адаарда, ө үн сөстүң кайсында дыңналып тур?**

Ол . Ол ча-рaш . Ону мен чу-руур мен.

Энем - нээр. өө-ре-ниир. Өөр-ле-рим

өө-рер. Аа-чам чө-ре-ме чиир. Мен ө-ре-ме чиир мен.

Чинчи чыын. Ол өөр-ле-рин ча-лаан. Ол

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Ө ажык үн

Улуг парламал **Ө**, бичии парламал **ө**, бижимел улуг **Ө**, бижимел бичии **ө**, Узадыр адаар **Өө, өө, Өө, өө**

Кылып шыдаан болсаң **+** Дагын кылыр болсаң **--** деп демдегле.

1.

Үжүктерни үлегер айынан ылгап бижигер.

л, м, уу, с, о, ү, ыы, р, өө, н, оо, ч, е, ээ, ө, үү, и, аа, ии, ш

<p><i>уу,</i></p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p><i>л,</i></p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p><i>о,</i></p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>○</p> <p>○</p>
---	--	--	-------------------

2.

Үелеп номчугар.

Өөрлерим

Мен өөр-ле-рим-ни ча-лаар мен.
 О-лар өө-рер. Өөр-ле-рим моол ном
 ном-чуун. Өөр-лер чи-мис чиин.
 О-лар шынчы эш. У-нуун мени ма-
 наан. Өөр-ле-рим ам ча-нар.

3.

Сектер орнунга узадыр адаар ажык үннерни бжишиш, сөстөрнүң утказын тодарадып айткар.

<p>ш аа р <i>шаар</i></p> <p>ш . . р </p> <p>ш . . р</p> <p>ш . . р </p>	<p>ч аа р <i>чаар</i></p> <p>ч . . р </p> <p>ч . . р</p> <p>ч . . р </p>	<p>○</p> <p>○</p>
---	---	-------------------

Узадыр адаар ажык үннер:
аа, оо, уу, ыы, үү, ии, ээ, өө

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Д ажык эмес үн

Улуг парламал **Д**, бичии парламал **д**, бижимел улуг **Д**, бижимел бичии **д**, **да, даа, до, доо, ду, дуу, ды, дыы, дү, дүү, ди, дии, де, дээ, дө, дөө**

Кылып шыдаан болсаң

+

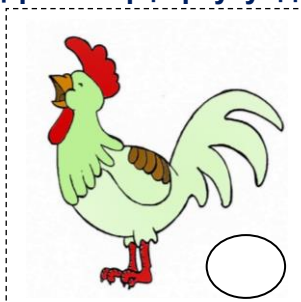
Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1.

Д үн сөстүң ортузунда дыңналып турган чурукту тыпкаш, √ деп демдеглегер.

2.

Номчууш холбагар.

Даш чыыр.

Диш чуур.

Дош эриир.

3.

Домактарны чараштыр бижигер.

*Дандыр мал малдаар. Ал диш чуун. Олгар шаналаар.
Аалгар сын черге. Ында соор.*

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Д ажык эмес үн

Улуг парламал **Д**, бичии парламал **д**, бижимел улуг **Д**, бижимел бичии **д**, да, даа, до, доо, ду, дуу, ды, дыы, дү, дүү, ди, дии, де, дээ, дө, дөө

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1. **Домактарны номчугар.**

До-лаа-на чи-мис чыын. Ол ча-раш ыр-лаар. Дан - дыр ден-дии ча-раш ша-на-лаар. Ол өөр-ле-рин ча-лаан. У-лаа-на че-мин чиин. Чечен ма-лын мал-да-ды. Шур өөн чуур.

2. **Устүнде домактарнан кижилер адын чыып бижигер.**

Долаана

....

....

....

....

3. **Көзөнек иштинен дараазында сөстөрни тып будугар.**

Аачам

оол

ыр

аал

малчы

чон

час

шын

сын

моол

А	м	о	о	л
ш	а	р	ы	р
ы	л	ч	а	с
н	ч	о	а	р
с	ы	н	л	м

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Б ажык эмес үн

Улуг парламал **Б**, бичии парламал **б**, бижимел улуг **Б**, бижимел бичии **б**, ба, баа, бо, боо, бу, буу, бы, быы, бү, бүү, би, бии, бе, бээ, бө, бөө

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

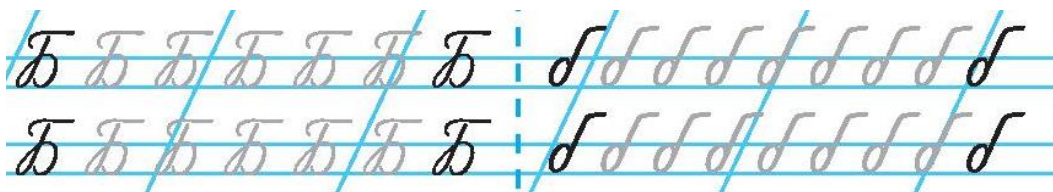
1.

Үелерни номчугар.

Б	ба	бо	бу	бы	бү	би	бе	бө
	баа	боо	буу	быы	бүү	бии	бээ	бөө

2.

Чараштыр бижигер.

3.

Номчугар. Б үн сөстөрниң кайсында дыңналып тур? Домакташкар.

Бораш

ча-ныыр.

чараш. Ол

Баатар

бөм-бүр-лээн. Оол-дар

чиир.

Болд сан бо-даар. Бөм-бүр ыы-ды со-лун бо-лур.

4.

Сөстөрни номчууш, б үжүк кирген сөстөрниң адаанан бир шыйгар.

өрөмө, серээ, бөр, шана, дус, буура, чөрөмө, боо, балды, чилис, быдаа, ар, чылан, муу, бөмбүр

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

Б ажык эмес үн

Улуг парламал **Б**, бичии парламал **б**, бижимел улуг **Б**, бижимел бичии **б**, **ба, баа, бо, боо, бу, буу, бы, быы, бү, бүү, би, бии, бе, бээ, бө, бөө**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

--

деп демдегле.

1. **Номчугар.**

Бора – оол

Бора-оол бо-дал-дар бо-даан. Ол чүнү бо-даан? Өөр-ле-ри о-нуун су-раан. Ол мын-ча дээн:

- Мен мал-чын бо-лур мен. У-нуун мал мал-даар мен. Мал са-нааш, сан өө-ре-ниир мен. Мал сааш, саал-чын бо-лур.

2. **Шын харыыны тыпкар.**

1. Бора-оол

А. шаналаар

Б. мал малдаар

В. өөр-ле-рин чалаар

3. **Сектер орнунга таарыыр сөстү четкилдеп бижигер.**

Балдын ырмаар.

Чечен-оол чир.

Бораш санаар.

Балбар амыр.

Ажылмаар сөстөр:

сан, бөлбүр, ыр,

ааршы

4. **Үлегерге таарты домак чогаадып айткар.**

1. _____ _____.

2. _____ _____.

3. _____ _____.

Доостуун чыл ай хүн шаа

Өөреникчиниң ады: Эгелээн чыл ай хүн

1. Көргөн ажык үннерин кызыл өңнен, ажык эмес үннерни чеңгир өңнен ылгап будуур. 2. Узадыр адаар ажык үннерлиг сөстөрни чиге бижиинин тып демдеглээр. 3. А. Сөстөрни тодарадып, чараштыр бижиир. Б. Үлегер аайынан чиге ылгап бижиир. 4. Домактарны чиге номчуур.

1.

Өөренген ажык үннерни кызыл, ажык эмес үннерни чеңгир өңнен будугар.

А а, Б б, В в, Г г, Д д, Е е, Ё ё, Ж ж, З з, И и, Й й, К к, Л л, М м, Н н, ң, О о, Ө ө, П п, Р р, С с, Т т, У у, Ү ү, Ф ф, Х х, Ц ц, Ч ч, Ш ш, Щ щ, Ъ ъ, Ы ы, ь, Э э, Ю ю, Я я

2.

Чөп бижиин сөстү √ деп демдеглегер.

бөөле
 бөле

сын
 сыын

серээ
 серэ

сөөм
 сөм

3.

А. Сөстөрни тодарадып бижигер.

Ине, чааш, чуруур, бар, суур, даш, эне, аалдар, сыынгы, быдаа, аал, олар, ном, бөр, дуун, чөл, смир, үчү, үс, ыр, чуур, чоон, саангы, уну, оол

Б. Үлегер аайынан ылгап бижигер.

Кыска ажык үжүктөрлиг: *ине, бар*,

Узун ажык үжүктөрлиг: *чааш, чуруур*,

4. **Номчугар.**

Дандар эрес, дидим оол. Ол дендии чараш шаналаар. Ону өөрлери манаан. Унуун ол өөрер. Ында чес селеме бар. Ам ол ном номчуур.

Доостуун чыл ай хүншаа

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Г ажык эмес үн

Улуг парламал **Г**, бичии парламал **г**, бижимел улуг **Г**, бижимел бичии **г**,

га, гаа, го, гоо, гу, гуу, гы, гыы, гү, гүү, ги, гии, ге, гээ, гө, гөө

Тыва дылда Г үжүк сөстүң эгезинге кирбес.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Дараазында сөстөрни номчууш, г ажык эмес үжүктү тып, адаан шыйгар.

шагаа, аргасын, дгел, чгураа, эгли, арга, ○

баг, шугрлан, угур, ам - даган - ныг ○

2. Үлегер аайынан дараазында онаалганы күүсеткер.

Чуруктарны адагар	Үжүктөрни будууш, сөс бүдүргер	Бижимелден бижигер.
	а н ү г и д а а	дарааа ○
	ш д о б р а г	○○
	д у а ө ы г н	○○
	ч л у у г р м а	○○

3. Тодарадып бижигер.

Өөреникчиниң ады: Эгелээн:чыл ай хүн

Г ажык эмес үн

Улуг парламал **Г**, бичии парламал **г**, бижимел улуг **Г**, бижимел бичии **г**,

га, гаа, го, гоо, гу, гуу, гы, гыы, гү, гүү, ги, гии, ге, гээ, гө, гөө

Тыва сөске Г үжүк сөстүң эгезинге кирбес.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Бодаган

Бис чараш бо-да-ган-ныг бис. Ол сүрлүг чааш. Ону мен мунар мен. Ганаа бо-да-ган-га суг, сиген бээр. Ол сиген чиин. Агам ол бод-а-ган-ны чараш чуруун.

2. Үстүнде сөзүглелден г ажык эмес үжүк кирген сөстөрни чыып бижигер.

Бодаган,

Handwriting practice lines with a grid pattern.

3. Домактарны номчууш, таарыыр чуруунга чиге холбагар.

Ол чуургалар.

Аргасын чыыр.

Ол өрге.

Чараш өг.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

В ажык эмес үн

Улуг парламал **В**, бичии парламал **в**, бижимел улуг **В**, бижимел бичии **в**,

ва, ваа, во, воо, ву, вуу, вы, выы, ву, вүү, ви, виы, ве, вээ

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

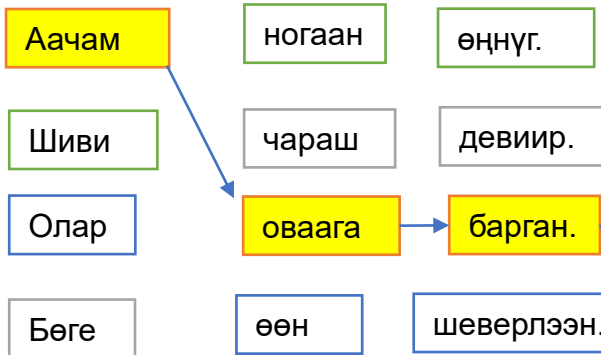

деп демдегле.

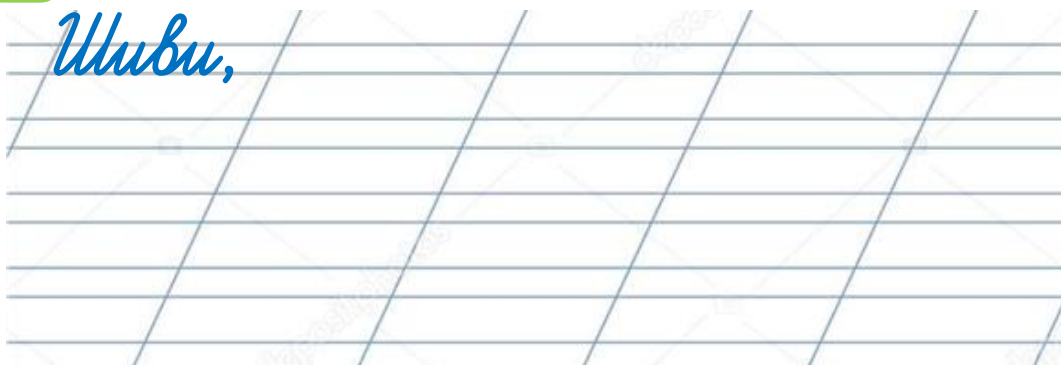
1. Чараштыр бижигер.

2. Сөстөрни өңнен ылгап будууш, чурукка таарыыр домак бүдүргер.

3. Үстүнде домактар иштинен в ажык эмес үжүк кирген сөстөрни чыып бижигер.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

В ажык эмес үн

Улуг парламал **В**, бичии парламал **в**, бижимел улуг **В**, бижимел бичии **в**,

ва, ваа, во, воо, ву, вуу, вы, выы, вү, вүү, ви, виы, ве, вээ

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Оваа

*Бистиң сумунда оваалар бар. Оваа
сын черде. Оваага бис чалбарар бис.
Беш-Боггада улур оваа бар. Оваа
дагырыда аачам баар. Ал даш өргүчүн.
Оваага дүне барбас дээр.*

2. Чөп харыыны тыпкар.

1. Бистиң сумунда оваа бар ба?

чок

бар

2. Оваа черде.

сын

суг

3. Оваага баарда.....бис.

ойнаар

чалбарар

4. Оваа дагырыда баар.

авам

аачам

3. Үстүнде сөзүглелди чараштыр дүжүрүп бижигер.

Handwriting practice lines with a grid pattern.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Т ажык эмес үн

Улуг парламал **Т**, бичии парламал **т**, бижимел улуг **Тл**, бижимел бичии **тл**,

та, таа, то, тоо, ту, туу, ты, тыы, тү, түү, ти, тии, те, тээ

Кылып шыдаан болсаң

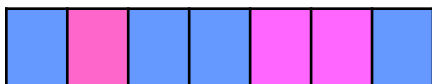

Дагын кылыр болсаң

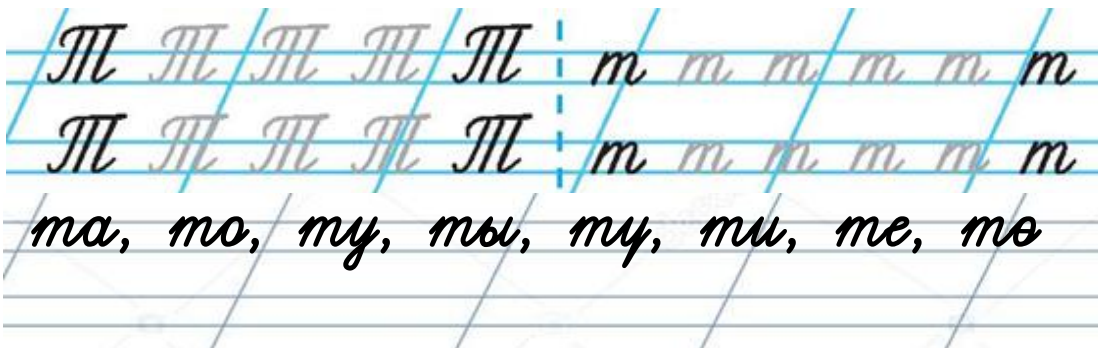

деп демдегле.

1. Чуруктарны адап бижигер, т үн сөстүң кайсында дыңналып тур? Айткар.

2. Чараштыр бижигер.

3. Көзенектиң ажык караанга таарыыр кыска ажык үжүктөрни четкилдей бижииш, номчугар. Сөстөрниң утказын тодарадып айткар.

Үлегери: төл, тус, арт, таны

т	.	л
т	.	н
т	.	н
т	.	н

т	.	с
т	.	с
т	.	с
т	.	с

.	р	т
.	р	т
.	р	т
.	р	т

т	.	н	
т	.	р	
т	.	в	
т	.	л	

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Т ажык эмес үн

Улуг парламал **Т**, бичии парламал **т**, бижимел улуг **Т**, бижимел бичии **т**,

та, таа, то, тоо, ту, туу, ты, тыы, тү, түү, ти, тии, те, тээ

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди үлөп номчугар.

Те-ве

Те-ве чааш, шы-дам-ныг а-мы-тан. Ол суг иш-бейн үүр шы-даар. Те-ве-ни мал-чын мал-даан. Тө-лүн бо-да-ган дээр. Бо-да-ган сүр-лүг ча-раш. Те-ве 2 бө-ген-ниг бо-лур. О-ну оол-дар мун-ган. Те-ве тен-ни тоо-вас. Бис-те се-мис те-ве бар.

2. Үстүндө сөзүглелде сөстөрни үлегер аайынан көзенекке ылгап бижигер.

1 үлөм сөс	2 үлөм сөс	3 үлөм сөс
ал	те-ве	шы-дам-ныг
.....
.....
.....
.....

3. Үлегер аайынан четкилдей бижигер .

Кандыг?

шыдамныг

.....

.....

.....

те-ве

шыдамныг те-ве

.....

.....

.....

Өөреникчинин ады: Эгелээн: чыл ай хүн

К ажык эмес үн

Улуг парламал **К**, бичии парламал **к**, бижимел улуг **К**, бижимел бичии **к**,

ка, каа, ко, коо, ку, куу, кы, кыы, кү, күү, ки, кии, ке, кээ

Кылып шыдаан болсаң

+

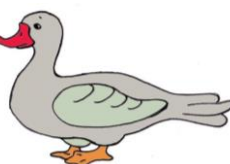
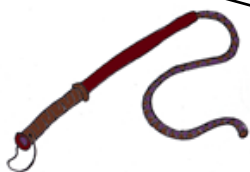
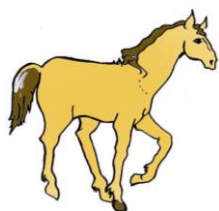
Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөстөрни номчууш, таарыыр чуруунга холбагар. К ажык эмес үн сөстөрниң кайсында дыңналып тур? Айткар.

к а с к у л у н к ө г э э р к ы м ч ы

2. Чараштыр бижигер.

К К К К К К К К К К К К К К
 К К К К К К К К К К К К К К
 ка, ко, ку, кы, кү, ки, ке, кэ

3. Дараазында сөстөрни номчууш, караптап доктаадып алгар.

кино

марк

такси

касс

компьютер

карт

шоколад

курс

трактор

Өөреникчиниң ады: Эгелээн: чыл ай хүн

К ажык эмес үнУлуг парламал **К**, бичии парламал **к**, бижимел улуг **К**, бижимел бичии **к**,

ка, каа, ко, коо, ку, куу, кы, кыы, кү, күү, ки, кии, ке, кээ

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Бижимел сөзүглелди номчугар.

Куштар

Чуртубууста куштар бар. Алар сурлур чараш.
 Аларны агаар болса: Ак куу, кас, бора куш,
 карган, ала сааскан, делдиген, үгү, таан,
 көлчүргене, тас, ак кускун дээр. Кенге куштарны
 эки билир. О куштарга сурлур ынак.

2. К үжүк кирген куштарның адын өңнен ылгап будугар.

таан

карган

ала сааскан

үгү

бора куш

ак кускун

кас

делдиген

таан

ак куу

көлчүргене

тас

3. Үстүнде сөзүглелди чараштыр дүжүрүп бижигер.

Өөреникчиниң ады: Эгелээн:чыл ай хүн

П ажык эмес үн

Улуг парламал **П**, бичии парламал **п**, бижимел улуг **П**, бижимел бичии **п**,
па, пaa, по, поо, пу, пуу, пы, пыы, пү, пүү, пи, пии, пе, пээ

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

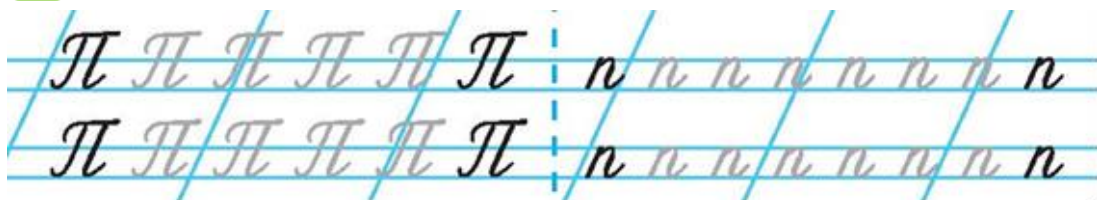
1. Дараазында домактарны номчууш, п үжүк кирген сөстөрни адаанан шыйгар.

Чула олча тыпкан. Пага “ваак-ваак” деп ыттаар. Аргада итпек бар. Ол сугну улуг пактаан. Уруглар паркыга барган. Өө-ре-ник-чи-лер парт аштаан. Пөш өскен. Авам паш тигер. Пар чыл болган.

2. Улегер аайынан дараазында онаалганы күүсеткер.

Чуруктарны адагар	Үжүктөрни будууш, сөс бүдүргер	Бижимелден бижигер.
	<p>п к у ш и а л</p>	<i>паш</i>
	<p>ы п а к э с а</p>	
	<p>г с а о к п а</p>	
	<p>п е ш у ч ө т</p>	

3. Чараштыр бижигер.

Өөреникчиниң ады: Эгелээн: чыл ай хүн

П ажык эмес үн

Улуг парламал **П**, бичии парламал **п**, бижимел улуг **П**, бижимел бичии **п**, **па, пaa, по, поо, пу, пуу, пы, пыы, пү, пүү, пи, пии, пе, пээ. П-Б** үннүг сөстөрни чиге адап, номчуур.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. П-Б үннерни чиге адап номчууш, холбагар.

Паш	деп ыттаан.	Пөр	улуур.
Баш	болба.	Бөр	
Пак	тигер.	Пар	чыл
Бак	деп санаар.	Бар	
Пир	дыраар.		
Бир	сур ишкен.		

2. Сөзүглелди номчугар.

Бичии бопук

Чаш уруглар кедер алгы, бөс, кидистен даараан эдикти бопук дээр. Бопук чылыг, чымчак болур. Авам кидистен чараш, бичии бопук даараан. Ону угбам чаш уруунга кедирген. Угбам чаш уруун Портуш дээр. Портуш бичии бопуун кедер дуралыг. “Бопуктар” деп аттыг чараш шүлүк бар. Ону доктаадып алгар.

3. Айтырыгга харыылагар.

1. Бопукту чүү чүүнен даараар?

алмы,

соок, кадыл

2. Бопук..... болур.

чымыл, чымчак

3. Кым бопук даараан?

авам *угбам*

Өөреникчиниң ады: Эгелээн: чыл ай хүн

ң ажык эмес үн

Бичии парламал **Ң**, бижимел бичии **ңу**, **н-ң** үннүг сөстөрни чиге адап, номчуур. ң үжүк сөстүң эгезинге кирбес ужурнан улуг ң деп чок.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1.

ң үн кирген сөстөрни чиге номчугар. Кыска болгаш узадыр адаар ажык үжүктөрни чиге адааш, сөстөрниң утказын тодарадып айткар.

аң	оң	эң	өң
ааң	ооң	ээң	өөң

мен	сен	ол	бис
мээң	мээң	ооң	бистиң

2. Чараштыр бижигер.

ңу ңу ңу ңу

ңу ңу

Чурттуну менги даа.

3.

Үжүктөрни чиге кожуп чуруктарның адын бижиш, холбагар.

наког

егимң

сокңу

иңди

коңла

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

ң ажык эмес үн

Бичии парламал **ң**, бижимел бичии **ңу**, **н-ң** үннүг сөстөрни чиге адап, номчуур. ң үжүк сөстүң эгезинге кирбес ужурнан улуг ң деп чок.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

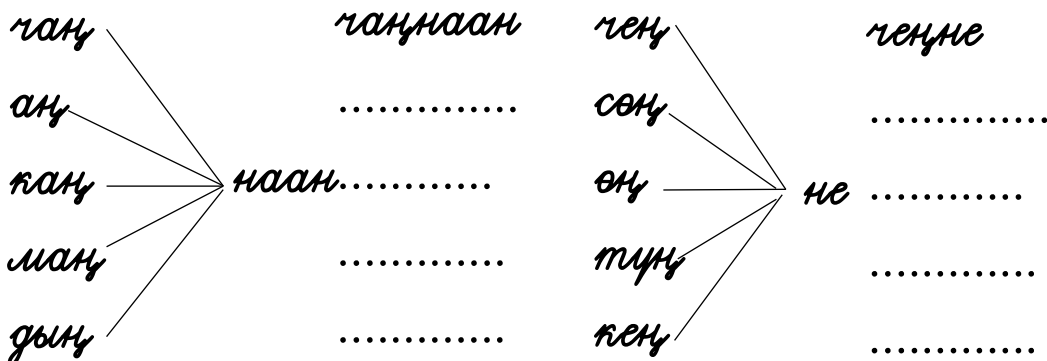
деп демдегле.

1. иштинге ң, н үжүктөрниң таарыырын бжишиш, номчугар.

Мээ авам шевер. Ол со ку аштаан. Мен о чаштыг мен. Ко гар-оол кызыл ө нүг будук алган. Сургуулда ко га ыыттаан. Уруглар а нарга ынак болгар. Дии чараш амытан. Тода ү дыңналган.

2. Үлегер аайынан онаалганы күүсеткер.

3. Дараазында бердинген сөстөрниң орнун тып, домак чогаадып бижигер.
 Ажыглаар сөстөр: 1. эки, Аңгыр, чаңнаан. 2. дыңнаар, Олар, ыр.
 3. Ол, каңнаан, темир. маңнаар, Мал, ынаар.

Үлегери: 1. Аңгыр эки чаңнаан.

Өөреникчиниң ады: Эгелээн:чыл ай хүн

X ажык эмес үн

Улуг парламал **X**, бичии парламал **X**, бижимел улуг **X**, бижимел бичии **x**,
 xa, xaa, xo, xoo, xu, xuu, xy, xyы, хү, хүү, хи, хии, xe, хээ.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чуруктарны адааш, сөс илчирбезин четкилдей бижигер.

1.

х	о	в	а	г	а	н

2.

3.

4.

2. Чараштыр бижигер.

Handwriting practice for the letter 'x' and combinations 'xa, xo, xu, xy, хү, хи, xe, хээ' on lined paper.

3. Дараазында сөстөрнүң х, к үннерин чиге адап номчугар.

хара кара хава хөне
 хадаг кадаг хына хуна
 хадак кадак
 худук кудук

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

X ажык эмес үн

Улуг парламал **X**, бичии парламал **X**, бижимел улуг **X**, бижимел бичии **x**,
 ха, хаа, хо, хоо, ху, хуу, хы, хыы, хү, хүү, хи, хии, хе, хээ.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Хомду хем

Бо хемниң ады Хомду хем. Хомду хеми Хураан-Хөл, Кодан-Хөлден эге ап каккаш, бистиң су-мун-нуң кыдыынан эртер. Хомду хеминге Харааты, Ак-Хем, Чылангыг-Хемнер катчыыр.

Хомду хеминде ак-балык, хара-балык, сарыг-балык элбек бар. Хомду хемниң эриинде тывалар чурттап чоруур. Хем суунга актыг сава, хан, хок, кир суу кирип болбас! Бис хем-не-ри-вис-ти хам-гаа-лаар бис.

2. Үстүндө сөзүглелден улуг үжүктөн бжиин хемнер аттарын чыып бижигер. Оларны чүге улуг үжүктөн эгелеп бжиинин тайылбырлап айткар.

Хомду хем,

3. Көвей сек орнунга таарыыр сөстүң мурнунга деп долдуруп будугар.

1. Тыва чонты хүндүлээр.

хадак

кадак

2. Агамтан суг алыр.

кудук

худук

3. Ону өңнен будуун.

хара

кара

4. Аачамны хадаан.

кадаг

хадаг

5. Хаактаарыка эки.

кадык

хадык

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

3 ажык эмес үн

Улуг парламал **З**, бичии парламал **з**, бижимел улуг **З**, бижимел бичии **з**,
 за, заа, зо, зоо, зу, зуу, зы, зыы, зү, зүү, зи, зии, зе, зээ. с-з үннү чиге адап номчуур.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Үжүктөрни чиге кожуп, чуруктарның адын бжиш, холбагар.

р, э, з, е

э, р, и, з

ы, д, а, з, л

б, з, а, а, ы

эзер,

2. Чараштыр бижигер.

3. 3-С үннү чиге адап номчугар.

үс

үзер

кес

кезер

өс

өзер

сүс

сүзер

кас

казар

ус

узар

Өөреникчинин ады: Эгелээн:чыл ай хүн

3 ажык эмес үн

Улуг парламал **З**, бичии парламал **з**, бижимел улуг **З**, бижимел бичии **з**, **за, заа, зо, зоо, зу, зуу, зы, зыы, зү, зүү, зи, зии, зе, зээ.** с-з үннү чиге адап номчуур.

Кылып шыдаан болсаң

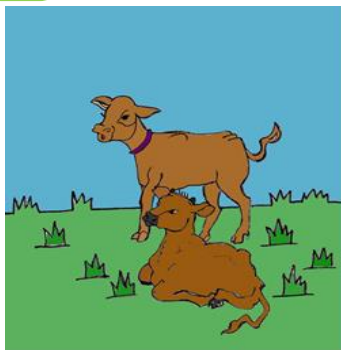

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди үелеп номчугар.

Бы-заа

И-нек-тиң тө-лүн бы-заа дээр. Зу-лаа бы-заа ка-дар-ган. Бы-заа-ла-рым ча-раш. А-ла, ха-ра, көк, хү-рең, ак, кал-чан бы-заа-лар бар. О-лар-ны че-ле-ге баг-лаар бис. У-руг-лар а-мы-рал-та-да бы-заа-чы бо-лур. Чаш бы-заа-ны ие-зин-ге эм-сиир мен. Бис-те ү-зер, де-зиг, чааш бы-заа-лар ба-за бар.

2. Үстүнде сөзүглелде сөстөрни үлегер аайынан көзенекке ылгап бижигер.

1 үчил сөс	2 үчил сөс	3 үчил сөс	4 үчил сөс
<i>дээр</i>	<i>бызаа</i>	<i>инектин</i>	<i>бызааларым</i>
.....
.....
.....
.....

3. Шын харыыны тыпкар .

- 1. Күзүн аалдар хонар. а. чазагга б. күзегге
- 2. Уруглар сугну а. сүзер б. үзер
- 3. Зина бо чылын чаштыг. а. сези б. сес
- 4. Ол лааның а. өзээ б. өзе

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Ж ажык эмес үн

Улуг парламал **Ж**, бичии парламал **Ж**, бижимел улуг **Ж**, бижимел бичии

ЖС, **жа**, **жаа**, **жо**, **жоо**, **жу**, **жуу**, **жы**, **жыы**, **жү**, **жүү**, **жи**, **жи**, **же**, **жээ**. ш-ж үннү чиге адап номчуур. Тыва дылда Ж үжүк сөстүң эгезинге кирбес.

Кылып шыдаан болсаң

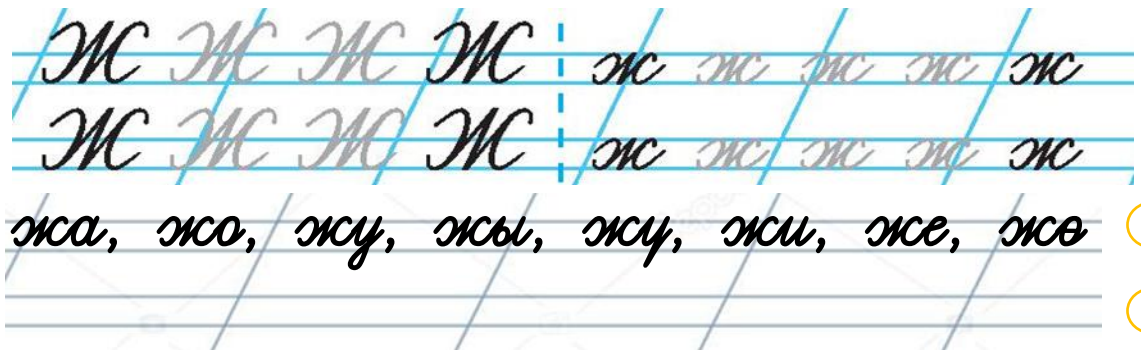
+

Дагын кылып болсаң

-

деп демдегле.

1. Чараштыр бижигер.

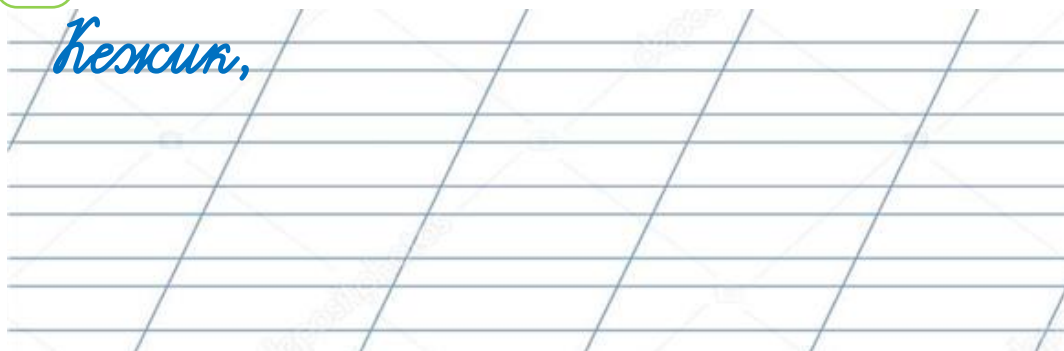

2. Сөстөрни өңнен ылгап будууш, чурукка таарыыр домак бүдүргер.

Кежик	чажыл	өргүүн.
Авам	көгээр	быжар.
Даш	уруглар	кажыктаар.
Ол	көжээ	бар.

3. Үстүнде домактар иштинен ж ажык эмес үжүк кирген сөстөрни чыып бижигер.

Өереникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Ж ажык эмес үн

Улуг парламал **Ж**, бичии парламал **Ж**, бижимел улуг **Ж**, бижимел бичии

ЖС, жа, жаа, жо, жоо, жу, жуу, жы, жыы, жү, жүү, жи, жии, же, жээ. ш-ж үннү чиге адап номчуур. Тыва дылда Ж үжүк сөстүң эгезинге кирбес.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

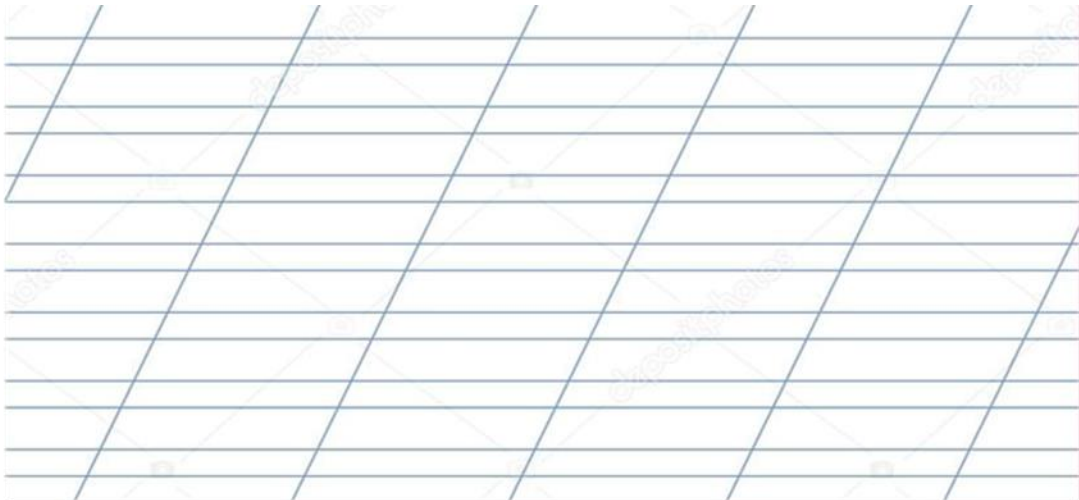
деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Көжээ

Бистинь чуртта даш көжээлер элбек бар. Олар солун будуштур болур. Ттурч кижжи кептил база кырында бижиктер бижип каан-гаа турар. Ак-Хемни өксээр орукта ак, көк 2 даш көжээ бар. Чыланьылының шөлүнде даш көжээлер долу. Бис ону сонирхап көөр бис.

2. Сөзүглелди чараштыр дүжүрүп бжишиш, ж үжүк кирген сөстөрнүң адаан шыйгар.

3. Чиге холбагар.

Ол төжек.

Ол дөжек.

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Й ажык эмес үн

Улуг парламал **Й**, бичии парламал **й**, бижимел улуг **Ў**, бижимел бичии **ў**, ай, ой, уй, ей, йө, өй, үй, ый, ий

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чараштыр бижигер.

Ў Ў Ў
 ў ў ў
 ай, ой, уй, ей, йө, өй, үй, ый, ий

2. Чуруктарны адагар. Дараазында үннерниң кайсы дыңналып тур? Оларны чиге холбагар.

2

ой ай уй
 йө ийи өй ый

3. Сөстөрни номчугар. Кандыг уткалыг сөстөр? Домакташкар.

*Агай, авай, эжей, жей, агай, урбай
 дуңмай, даай, күй, ченлей*

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Й ажык эмес үн

Улуг парламал **Й**, бичии парламал **й**, бижимел улуг **Й**, бижимел бичии **й**, ай, ой, уй, ей, йө, өй, үй, ый, ий

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Чайгы үе

Чылдың дөрт үезиниң бирээзи чайгы үе болур. Чайын өң-өң чечектер черни шыва өзер. Ол чараш чечектерге ховаганнар көвей хонар. Чаашкын чаан соонда челээш тыртар.

Чайгы дыш-та-ныл-га-зын-да уруглар эже энезинге дузалажыыр. Олар хой, хураан, анай, бызаа кадарар. Чайлагда аалдар бе баглап, кулун таңмалаар. Кыс ки-жи-лер малын саап, ак чем алыр. Эр ки-жи-лер малын кадарып, чылгы хавыраар. Чайгы үе чагай болур. Чайын наадым болур.

2. Айтырыгга харыылап, шын харыыны тыпкар.

1. Кайсы чайның айлары болур?

А. 5 ай, 6 ай 7 ай Б. 8 ай, 9 ай, 10 ай В. 11 ай, 12 ай, 1 ай Г. 2 ай, 3 ай, 4 ай

2. Челээш кажан тыртар?

А. хар чаан соонда Б. чаашкын чаан соонда В. салгыннаан соонда

3. Дыштанылгазында дээн сөс каш үелиг сөс?

А. 3 үелиг сөс Б. 4 үелиг сөс В. 6 үелиг сөс А. 8 үелиг сөс

4. Чайгы үе кандыг өңнүг болур?

А. ак Б. ногаан В. сарыг Г. куу

3. Үстүнде сөзүглелден й үжүк кирген сөстөрни чыып бижигер.

Өөреникчинин ады: Эгелээн: чыл ай хүн

Ъ демдек үжүк

Бичии парламал **Ъ**, бижимел бичии **ь**. Ъ демдек кандыг-бир үн илеретпес.

Кылып шыдаан болсаң

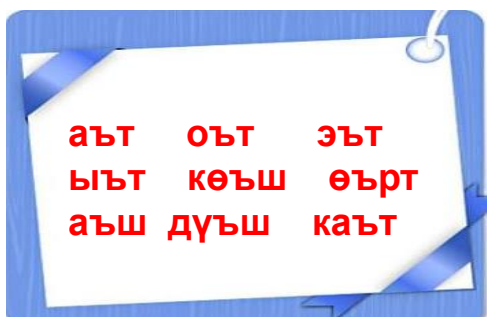

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

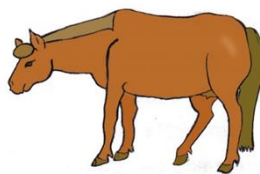
1. Сөстөрни номчууш, утказын ылгап айткар.

2. Чараштыр бижигер

3. Чуруктарны адааш, чиге холбагар.

аът

оът

от

ат

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Ъ демдек үжүкБичии парламал **Ъ**, бижимел бичии **ь**. Ъ демдек кандыг-бир үн илеретпес.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Чечен сөстөрни номчууш, шээжилеп алгар.

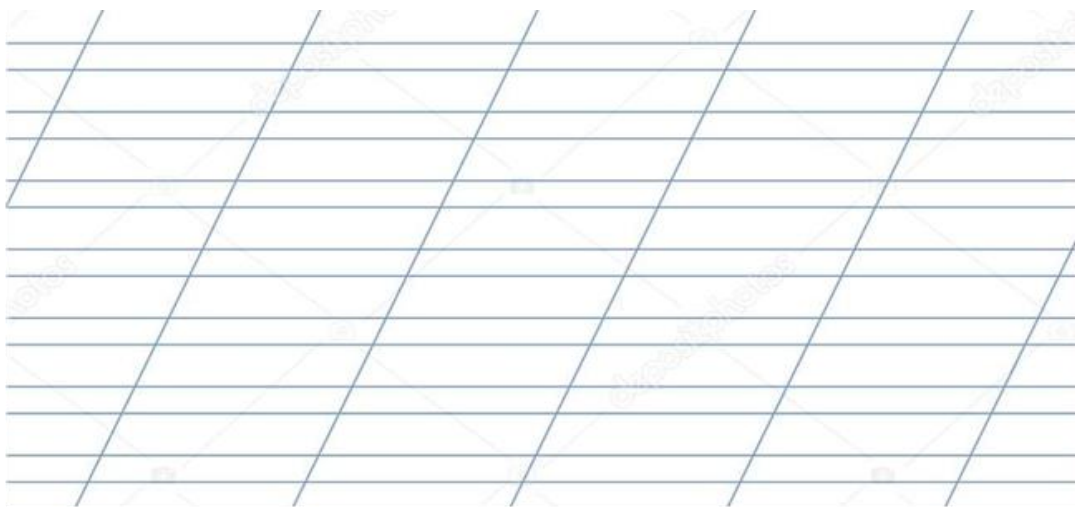
*Атты агап өөренишр,
Аътты муңуп өөредешр.*

*Эки аътка ээ көвей,
Эки кижиге эш көвей.*

*Эттин чаазы эки,
Эштин эргизи эки.*

*Аьдын бажын кактырба,
Агаң адын адатпа.*

2. Чечен сөстөрни чараштыр дүжүрүп бижигер.

3. Көвей сек орнунга таарыыр сөстөрни бжишиш, домактарны четкилдегер.

Ажыглаар сөстөр: ат, аът, эт, эът, от, оът, кат, каът

1. Бисте чүгүрүк **аът** бар. 2. Чечен деп берген. 3. Авам оулар. 4. Мал, сиген чиир. 5. херекселин камнаар. 6. Чаа тен чем чазаан. 7. Ол көвей бажыңныг. 8. Уруглар чыып чиир.

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Улуг, бичии парламал болгаш бижимел үжүктөрни ылгап билир.
Кыска болгаш узадыр адаар ажык үннерни чиге адап бжиир.

Домактарны номчууш, утказынга таарыыр чуруунга холбаар. Чараштыр бжиир.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Улуг, бичии, парламал, бижимел үжүктөрни дөөй өңнернен ылгап будугар.

Г	В	Т	Т	В	к	т	П	к	П	☐
П	Г	К	В	т	Т	В	к	н	Ж	☐
Х	з	х	З	Х	з	х	З	ж	п	

2. Кыска ажык үннерни узадыр адаар ажык үннен солуп бижигер. Сөстөрнүн утказын тодарадып айткар.

<i>хаа</i> - <i>хаа</i>	<i>хөрүк</i> -	<i>херек</i> -	☐
<i>чура</i> -	<i>арыл</i> -	<i>тара</i> -	☐

3. Домактарны номчууш, чиге холбагар.

Чечен-оол хой кадарган.

Ол сиден хадыын.

Уруглар кажык ойнаар.

4. Үстүнде домактарны дүжүрүп бижигер.

					☐
					☐

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Ажык болгаш ажык эмес үннерни ылгап билир.

Ажык үннер: **а, о, у, ы, и, э, е, ө, ү, я, ю, ё.**

Ажык эмес үннер: **б, в, г, д, ж, з, к, л, н, ң, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ, й**

Демдек үжүк: **ь, Ъ**

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1.

Үжүктерни адааш, ажык үннерни кызыл өңнен, ажык эмес үннерни чеңгир өңнен, демдек үжүктерни ногаан өңнен ылгап бидугар.

А	Б	В	Г	Д	Е
Ё	Ж	З	И	Й	К
Л	М	Н	ң	О	Ө
П	Р	С	Т	У	Ү
Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ
ь	Ы	Ь	Э	Ю	Я

2.

Үстүнде парламал үжүктерни бижимелден дүжүрүп бижигер.

А, Б,

3.

Көвей сек орнунга демдек үжүктерниң кайсын бижир бис? Бижиш номчугар.

кон...ки

а...т

лагер...

э...т

медал...

о...т

печен...

ка...т

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Ажык үжүктөрни ылгап билир.

Кадыг ажык үжүктөр: а, о, у, ы, я, ё, ю

Чымчак ажык үжүктөр: э, ө, ү, и, е

Узадыр адаар ажык үжүктөр: аа, оо, уу, ыы, үү, ии, өө, ээ

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Тывызыктарны тыпкар.

Чне калбаш

Ак кижжи

Кире калбаш. (.....)

Ылап доостуур. (.....)

Хөөнен хара,

Ала чаваам

Хөвөннен ак. (.....)

Хыл калжаамыл. (.....)

2. Тывызыктарны дүжүрүп бижигер. Кадыг ажык үжүктүг сөстүң адаанан бир, чымчак ажык үжүктүг сөстүң адаанан ийи шыйгар.

Blank handwriting practice lines for task 2.

3. Үстүнде тывызыктарнан дараазында үлегер аайынан ийи чарып бижигер.

Кыска чымчак ажык үжүктүг сөстөр:

Узадыр адаар кадыг ажык үжүктүг сөстөр:

чне,

доостуур,

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Сөстүң үези

Ажык болгаш хаалчак үени ылгап билир. Ажык үе: лаа, эки, чүү
 Хаалчак үе: ол, сын, өң. Сөсте турган ажык үжүктүң санынан сөстү
 үеге чарар. Сөсте каш ажык үжүк турар, ынча үе турар.
 Үеге чарып бижиир: а-вам, че-чек, дем-дек, ө-ре-ме

Кылып шыдаан болсаң

+

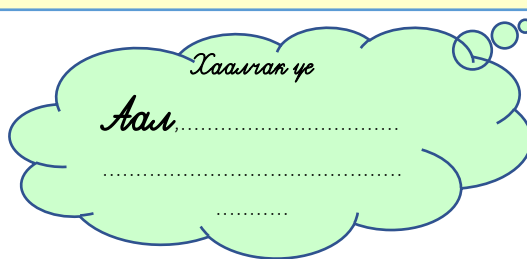
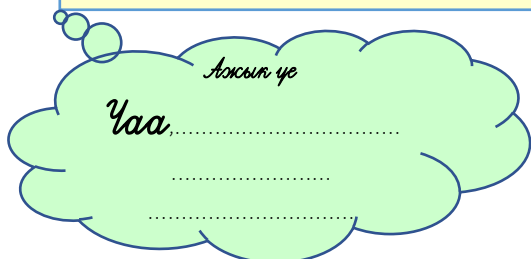
Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөстөрни үезинен ылгап бижигер.

Сөстөр: аал, чаа, бо, аас, лаа, чүү, дүш, чуга, эки, уну, өг, сыын, чаан, иви

2. Үелерни аразында чиге холбап, сөс чогааткар.

А. да раа
 э раш
 та зер
 ча ве
 те гаа **дагаа**

Б. шиви 4 үелиг сөс
 чыл 2 үелиг сөс
 өдүрек 1 үелиг сөс
 үжүктөрни 3 үелиг сөс

3. Амытаннарны адап бижииш, адын үеге чарып бижигер.

ү г ү

□ □ □ □ □ □ □ □

□ □ □ □ □ □ □ □

□ □ □ □ □ □ □ □

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Сөстүң үези

Ажык болгаш хаалчак үени ылгап билир. Ажык үе: лаа, эки, чүү
 Хаалчак үе: ол, сын, өң. Сөсте турган ажык үжүктүң санынан сөстү
 үеге чарар. Сөсте каш ажык үжүк турар, ынча үе турар.
 Үеге чарып бижиир: а-вам, че-чек, дем-дек, ө-ре-ме

Кылып шыдаан болсаң

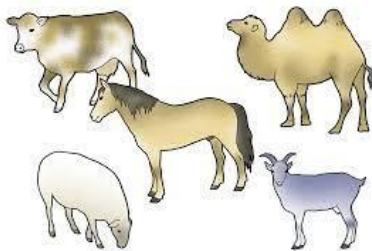

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Беш чүзүн мал

Аът, теве, инек, хой, өшкү дээн амытаннарны беш чүзүн мал дээр. Оларны малчын малдаар. Беш чүзүн малдың төлүн кулун, бодаган, бызаа, хураан, анай дээр.

Малдың сүдүнөн ааршы, быштак, тарак, үс, өреме, иртпек, шүүмек дээн чемнер кылыр. Ону ак чем деп адаар. Ак чем ажык дузалыг болур.

2. Сөзүглелден дараазында үлегер аайынан сөстерни ылгааш, үеге чарып бижигер.

Беш чүзүн мал: теве,

те-ве,

Төл мал: кулун,

ку-лун,

Ак чемнер: өреме,

ө-ре-ме,

3. Чиге холбагар.

1. Теве	мөөрээр
2. Аът	
3. Инек	майлаар
4. Хой	киштээр
5. Өшкү	буйлаар

1. Теве	→	○ бода мал
2. Аът		
3. Инек		
4. Хой		○ шыыра мал
5. Өшкү		

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Домак соонга улуг сек, айтырыг демдээн чиге бижир.

Домак соонга улуг сек бижир. (.) Чижээлээрге: Ол ала бөмбүк.

Айтырыг домааның соонга айтырыг демдээн бижир. (?)

Чижээлээрге: Ол кандыг бөмбүк?

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чуруктарга таарты сөстөрни холбааш, домактарның соонга бижик демдектерин чиге бижигер.

Өөреникчи	чүнү	номчуур ба (?)	
Оолдар	ыр	саар ()	☐
Кажык	ном	ырлаан ()	☐
Чинчи	өшкү	ойнаан ()	

2. Чогааткан домагарны чараштыр дүжүрүп бижигер.

Өөреникчи ном номчуур ба?

3. Домактарны бижик демдектеринге чиге холбагар.

1. Башкы кичээл өөредиир
2. Авам ажылдан келген бе
3. Мен чаваа мунар мен
4. Ол чечек чуруун ба

?

.

?

.

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Домак соонга улуг сек, айтырыг демдээн чиге бжиир.

Домак соонга улуг сек бжиир. (■) Чижээлээрге: Ол ала бөмбүк.

Айтырыг домааның соонга айтырыг демдээн бжиир. (?)

Чижээлээрге: Ол кандыг бөмбүк?

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Чуруктарны көрүп тургаш, айтырыгга харыылап бижик демдээн каггар.

Чечен-оол

Сылдыс

Авам

Кым () аът сугарган
..... аът сугарган()Кым () хураан кадарган.
.....хураан кадарган()Кым () бе саар
..... бе саар ()

2. Сөзүглелди номчууш, ат бергер.

Кыжын уруулар дошка ойнаар. Кыжын хар чаар ба? Кыштын хептери чымыл болур. Чаа чыл байырлалы болур ба? Кыжын адыл, тарваан дээн амытаннар ижээр. Кышкы үе чаалай.

3. Үстүнде сөзүглелди номчууш, айтырыгга харыылагар. Өөгөрдө кижилернен домакташкар.

- Чылдың кай үези?
- Улуг үжүктөн бжиин каш сөс бар?
- Сөзүглелде каш домак бар?
- Айтырыг домаа каш бар?
- Дош кажан доңар?
- Кыжын кандыг амытаннар ижээр?
- Ижээр деп кандыг уткалыг сөс болур?

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Кым? Чүү? деп айтырыгга харылаттынар сөстөр

Домак, сөзүглел иштинен кым? чүү? деп айтырыгга харылаттынар сөстөрни ылгап аайтыр, бижир. Кым? башкы, оол, Чула, малчын. Чүү? мыс, өг, чечек, хураан, кыдырааш, булут.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чурукта кым-ким? тур? Номчууш, чиге холбагар.

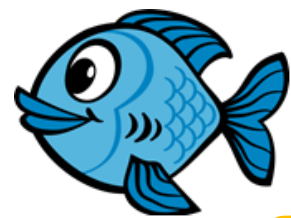
тогаачы

башкы

шериг

бөге

2. Чурукта чүү-чүү тур? Номчууш, чиге холбагар.

бөмбүк

балык

коңга

эник

3. Кым? Чүү? деп айтырыгга харылаттынар сөстөрни ылгап бижигер.

Кым? башкы,

Чүү? коңга,

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Кым? Чүү? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөр

Домак, сөзүглел иштинен кым? чүү? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрни ылгап аайтыр, бижиир. Кым? башкы, оол, Чула, малчын. Чүү? мыс, өг, чечек, хураан, кыдырааш, булут.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Шагаа

Моол болгаш тыва чоннуң улуг байырлалы шагаа болур. Шагаада авам саң каап, чажыл өргүүр. Аачам, агам Бора-оол, угбам база мен балыңга барып чалбарар бис. Бис эжем, энем ийиге барып золгужуп мендилежиир бис.

Шагаада бууза, улдуң боорсак, ааршы, өреме, чигир элбек болур. Шагааның үш чаазында багжылар баг адар. Харын агам, угбам, дуңмам төөзүвүс аал кезип белек чыыр бис. Мен шагаа байырлалыңга дуралыг мен.

2. Үстүнде сөзүглелден кым? чүү? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрни чыып бижигер.

Кым? авам, агам, Бора-оол,

Чүү? шагаа, саң, чажыл

3. Тодараткан сөске таарыыр айтырыгны будугар.

эмчи	
Кым?	Чүү?

ыяш	
Кым?	Чүү?

малчы	
Кым?	Чүү?

челээш	
Кым?	Чүү?

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Чоок болгаш удурланышкак уткалыг сөстөр

Сөзүглелден чоок, удурланышкак уткалыг сөстөрни ылгап бижир.

Чоок уткалыг сөстөр: соок кыш, чылыг хеп, чараш аяк

Удурланышкак уткалыг сөстөр: кылын чуга, эки бак, ак хара

Кылып шыдаан болсаң

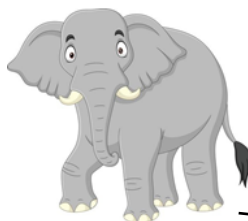

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Кичээнгейлиг көрүп номчууш, чиге холбагар.

кылын - чуга

хүн - дүн

улуг - бичии

2. Удурланышкак уткалыг сөстөрни дөей өңнен ылгап будугар.

бедик

ыраак

эки

чиик

чоок

чавыс

аар

бак

узун

кырган

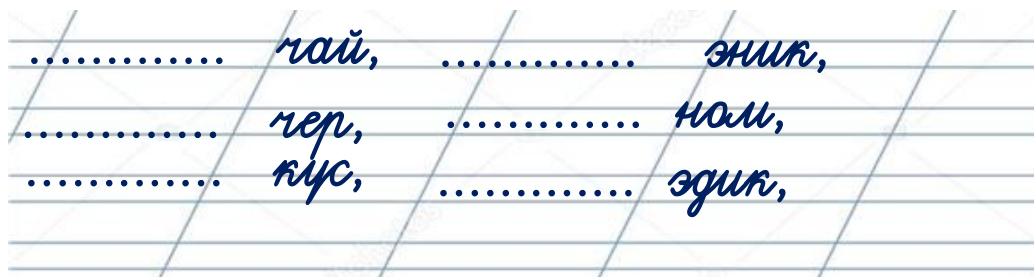
кыска

чалыы

3. Чоок уткалыг сөстөрни көвей сек орнунга бижииш, номчугар.

Ажыглаар сөстөр: кортук, чоон, изиг, чараш, ыраак, кылын, сериин, чылыг

Үлегери: кортук амытан, чоон ыяш

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Чоок болгаш удурланышкак уткалыг сөстөр

Сөзүглелден чоок, удурланышкак уткалыг сөстөрни ылгап бижиир.

Чоок уткалыг сөстөр: соок кыш, чылыг хеп, чараш аяк

Удурланышкак уткалыг сөстөр: кылын чуга, эки бак, ак хара

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чечен сөстөрни номчууш, шээжилеп алгар.

Мал алазы чараш,
Кижиги алазы чүдек.

Чааскаан чорба, эштиг чор,
Чалгыы чорба, ажилсак чор.

Эттиң чаазы эки,
Эштиң эргизи эки.

Эрлиг кижиги мактадыр,
Чевең кижиги бактадыр.

Эки кижиги көргенин аайтыр,
Бак кижиги чигенин аайтыр.

2. Үстүнде чечен сөстөрни дүжүрүп бижиш, удурланышкак уткалыг сөстөрниң адаан шыйгар.

*Мал алазы чараш,
Кижиги алазы чүдек.*

3. Удурланышкак уткалыг сөстөрүн тыпкаш, домак чогаадып аайткар.

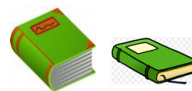
кылын-....., доң-....., ак-....., кырган-.....

семис-....., кывар-....., ыглаар-....., узун-.....

үнер-....., чоон-....., бышкан-....., аар-.....

Чижек домак: Мен кылын ном номчудум.

Харын дуңмам чуга ном номчуун.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Домакты 1-2 айтырыгнан делгередип бижиир

Домакты 1-2 айтырыгнан делгередип бижиир.

Чижээлээрге: Улаана ойнаан. Улаана чүүнен? ойнаан. Улаана кандыг? чүүнен? ойнаан. Улаана чадыраанан ойнаан. Улаана сыын чадыраанан ойнаан.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Айтырыгның орнунга таарыыр сөстөрни тыпкаш, домакты четкилдей бижигер.

Сырвык чуруун.
Сырвык **чүнү?** чуруун.
Сырвык **кандыг? чүнү?** чуруун.

Сырвык чуруун.
Сырвык чүнү чуруун.
Сырвык кандыг чүнү чуруун.

Бора-оол ойнаан.
Бора-оол **чүүнен?** ойнаан.
Бора-оол **кандыг? чүүнен?** ойнаан.

Blank handwriting lines for practicing the first exercise.

2. Сөстөрни ажыглап, айтырыгга харыылап, домак чогаадып бижигер.

Ажыглаар сөстөр: Уруглар, черге, кокии, бөмбүк, дошка, Чеченмаа

Кымнар? ойнаан.
Кымнар? Каяа? ойнаан.
Кымнар? Каяа? Чүнү? ойнаан.

Blank handwriting lines for practicing the second exercise.

3. Кым? Чүү? дээн айтырыгга харыылаттынар 3, 3 сөс тып бижигер.

Кым?	Чүү?
.....

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Домакты 1-2 айтырыгнан делгередип бжиир

Домакты 1-2 айтырыгнан делгередип бжиир. Сөстөргө айтырыг каар. Чижээлээрге: Улаана ойнаан. Улаана чүүнен? ойнаан. Улаана кандыг? чүүнен? ойнаан. Улаана чадыраанан ойнаан. Улаана сыын чадыраанан ойнаан.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чурукту көрүп тургаш, үлегер аайынан домак чогаадып бжигер.

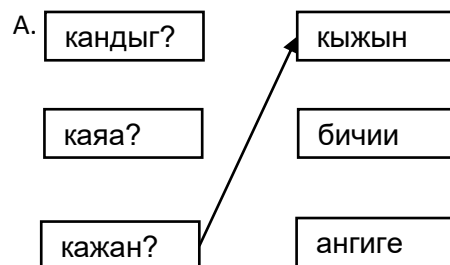
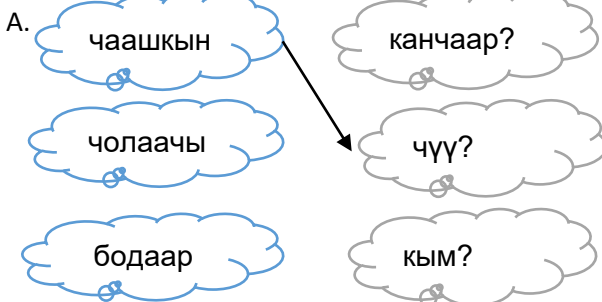

_____ .

_____ .

_____ .

2. Сөстөрни айтырыглар чиге холбагар.

3. Домактарны номчууш, тодараткан сөстөргө айтырыг каап айткар.

Чайын **чаашкын** чаар. **Авам** инек саар. Өөреникчилер **солун** ном номчуур. Агам **кажаага** чечек тарыын. Баяр **дүүн** келген. Бис хем эринге **дыштанган** бис. Ында **чараш** ховаганнар, чечектер элбек турган. **Ыраажы** ыр ырлаан. **Час** чылдың бир үези. **Изиг** хүн дээр. Уруглар аьттан **чаршыыр**.

Өөреникчининг ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Шын харыыны тыпкар.

1. Аптыраа	а. 7 ажык, 3 ажык эмес үжүк	2. эник	а. 2 ажык, 2 ажык эмес үжүк
	б. 4 ажык, 3 ажык эмес үжүк		б. 2 ажык, 1 ажык эмес үжүк
	в. 1 ажык, 4 ажык үжүк		в. 4 ажык, 4 ажык үжүк

2. Кыска ажык үннерни узадыр адаар ажык үннен солуп бижииш, сөстөрнүг утказын тодарадып айткар.

хар - х.....р дам - д.....м эр -р
он -н чон - ч.....н сын - с.....н
дун - д.....н бар - б.....р эки - эки.....

3. Чиге холбагар.

1. Кыска кадыг ажык үжүктүг сөстөр	а. оол, лаа, чуур, сыын
2. Кыска чымчак ажык үжүктүг сөстөр	б. серээ, чиир, көөр, үүр
3. Узун кадыг ажык үжүктүг сөстөр	в. эзер, өг, үнер, хөл
4. Узун чымчак ажык үжүктүг сөстөр	г. ыр, бодаган, узун, чылан

4. Дараазында сөстөрни үеге чарып бижигер.

алданныл:
эртелнил:
көжээ:
кыдыраам:

5. Домактарны номчууш, бижик демдектеринге холбагар.

1. Эжем аът мунган	(?)
2. Башкы кичээл өөрөткен бе	(.)

6. Кым? Чүү? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрни ылгап бижигер.

чечек, Амар, харандаа, эмчи,
ине, уруг

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Сөзүглелди номчууш, утказын билип аайтыыр.

Сөзүглелди номчууш, утказын билип, аайтырыгга харыылап аайтыыр, бижиир. Сөстөрнүн үн, үжүктөрүн санап аайтыыр, бижиир. Чижээлээрге: тараа- 5 үжүк, 4 үн
 Үлегер домак, шүлүк, тывызыкты номчуп, доктаадыр.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Харнан кады келген адаш

Хар чаап, оол харнан **ойнаан**. Ол хар доңгулактаан. Хар **доңгулаңнааш**, улам улуг болган. Ол харнан улуг бөмбүк кылган. Дагын бир хар бөмбүк кылды. **Унуун** өөнөн луувуң эккелди. База бир **ыяштың** бүрүзүн тып эккелген. Моюн **ораашкын**, бөргүн-даа кедирген. Оол бодунуң адажын харнан кылган.

2. Аайтырыггы харыылап бижигер.

А. Оол адажын чүү чүүнен кылган?

Оол адажын хар,

Б. Оолдуң адажынга ат бергер.

В. Сөзүглелде тодараткан сөстөрнүн үн, үжүүн санап бижигер.

3. Оолдуң кылган кылдыныын дараалал аайынан дугаарлагар.

хар доңгулактаан.

ыяштың бүрүзүн тып экелген

улуг бөмбүк кылган.

луувуң эккелген

харнан ойнаан.

адажын харнан кылган

моюн ораашкын, бөрт экелген

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Сөзүглелди номчууш, утказын билип аайтыыр.

Сөзүглелди номчууш, утказын билип, аайтырыгга харыылап аайтыыр, бижиир. Сөстөрнүн үн, үжүктөрүн санап аайтыыр, бижиир. Чижээлээрге: тараа- 5 үжүк, 4 үн
 Үлегер домак, шүдлүк, тывызыкты номчуп, доктаадыыр.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Дөрт агалышкы

Эрте шагда дөрт оолдуг бир ашкыяк турган иргин. Ол дөрт оглу “Хой кым кадарар?”, “Аргасын кым чыыр?”, “Бызааны кым көөр” деп ажил бүрүзүнге мен, сен деп бактажыыр турган. Ону билген адазы:

- Ынчап болбас. “Агазын кулаш хүндүлээр, дуңмазын чартык кулаш хүндүлээр” деп сөс турар. База бир тоол турар дээш, “Эптиг дөрт амытан” тоолду аайтып берген. Ашкыяк оолдарын кичээнгейлиг көрсе, кенче оглу:

- Аачай, бис силернүн сургаалыгарны эдерип, эптиг найыралдыг болаакай дээн. Ортаа оглу:

- Ынчалса, бис эптиг дөрт амытан кептиг амыдырап, кижилерге көргүзээкей дээн.

Ол шагнан соңгаар дөрт агалышкы ажил бүрүзүн мени, сени деп маргышпайын кады кылыр болган. Ажылсак эрлиг оолдар деп чуртунга мактадыыр болган.

Г. Ловор.

2. Шын харыыны тыпкар.

1. Каш оолдуг ашкыяк турган? а. Ийи б. Үш в. Дөрт г. Беш

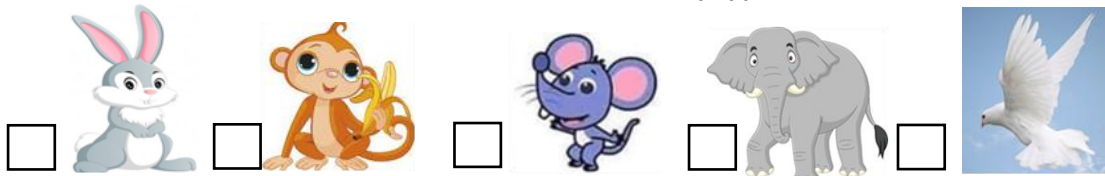
2. Аачазы кандыг тоол аайтып берген?

а. “Эптиг дөрт амытан” б. “Дөрт алышкы” в. “Ажылдың амданы”

3. Оолдар кандыг боп өскерлиин?

а. чалгыы б. ажылсак, эптиг в. эптиг

4. “Эптиг дөрт амытан” тоолга үнбес амытанның чуруун тыпкар.

3. Үстүнде амытаннарны адап бижиш, үн үжүүн санагар.

тоолай - 6 үжүк, 4 үн

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Саавыр ёзугаар 3-4 домактан бүткен кыска чогаадыг бижиир.

Чуруктуң утказынга таарты 3-4 домактан бүткен кыска чогаадыг чогаадып бижиир. Саавыр ёзугаар үлегер аайынан домак чогаадып бижиир, аайтыыр.

Чижээлээрге: Эжем мал кадарган.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчууш, дараалал аайынан чуруктарга чиге холбагар.

Куш уязы

Артышка куш уязы чазаар бодал бүткен.

Эгезинде ыяштан уя чазаан.

Дараазында чазаан уязын ыяшка хадаан.

Эң соонда куштар чылыг уялыг болган.

2. Устүнде сөзүглелди дараалал аайынан дүжүрүп бижигер.

Куш уязы

3. Сөстөрнүн орун тып, домак чогааткар.

уязынга

Куштар

ужуп

келген.

чечек

Чараш

өскөн.

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Саавыр ёзугаар 3-4 домактан бүткен кыска чогаадыг бижиир.

Чуруктуң утказынга таарты 3-4 домактан бүткен кыска чогаадыг чогаадып бижиир. Саавыр ёзугаар үлегер аайынан домак чогаадып бижиир.

Чижээлээрге: Эжем мал кадарган.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Чурукту дараалал аайынан дугаарлааш, кыска чогаадыг бижигер.

2. Көвей сек орнунга таарыыр сөстөрни четкилдей бижииш, домактарны күүсеткер. Чогаадыгга ат бергер.

Ажыглаар сөстөр: эникти, чаашкын, азып, чөмгерген, удуп калган.

Бир хүн чаан. Эник өөнөн калган.
 Урулар тып алган. Унуун ону
 Ал чөмгө тоткаш,

3. Чурукту көрүп тургаш, үлегер аайынан домак чогаадып бижигер.

Мандах соңку аштаан.

Өөреникчинин ады: Эгелээн:чыл ай хүн

Үлегер домак, тывызыкты номчуп, доктаадыр

Үлегер домактарның утказын тодарадып аайтыр, шээжилээр.
Тывызыктарны тывар. Үлегер домак, тывызыктарның иштинен удурланышкак уткалыг сөстөрни чыып бижиир, холбаар.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Үлегер домактарны номчууш, шээжилеп алгар.

Ыглаанны сурава, аргада
Каткырганны сурап, сурга.

Үжүк билбес кижини
Үнү чоктан дора.

Өөргөш, маңнай чарылбас,
Өкпелээш, тон орулбас.

Чыргаар үеде чымчак херек,
Човаар үеде кадыг херек.

Болган чемнен аас дег,
Буурул кижинен сөс дыңна.

2. Үстүнде үлегер домактарнан удурланышкак уткалыг сөстөрни чыып бижигер.

3. Тывызыктарны тыпкаш, холбагар.

1. Ак кижини ыглап доостуур.

2. Бодун ойноп чордун

Бодун чирчирч чордун.

3. Дош кырында

Мөңгүн далша.

4. Чир-даа болса, аас херемлевес,

Чорур-даа болсо, бут херемлевес.

Өөреникчинин ады: Эгелээн:чыл ай хүн

Үлегер домак, тывызыкты номчуп, доктаадыр

Үлегер домактарның утказын тодарадып аайтыр, шээжилээр.
Тывызыктарны тывар. Үлегер домак, тывызыктарның иштинен удурланышкак уткалыг сөстөрни чыып бижиир, холбаар.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Тывызыктарны тыпкаш, шээжилеп алгар.

Хөөнен хара
Хөвөңнен ак (.....)

эжик

Хүндүс курбулчун
Дүне дөрбелчин (.....)

от

Чемгерерге, кывар
Сугарарга, өжер (.....)

өреге

Үне калбаш,
Кире калбаш (.....)

сааскан

2. Үстүнде тывызыктарны дүжүрүп бижиеш, удурланышкак уткалыг сөстөрни адаанан шыйгар.

*Хөөнен хара**Хөвөңнен ак*

3. Үлегер домактарны номчууш, утказын тодарадып аайткар.

Эртинени чернен казар,
Эрдемни номнан өөрениир.

Демниг сааскан
Теве тудуп чиир.

Өөрөнгөн бүгүн эртем,
Өөрөнбээн бүгүн кем.

Эът чиир кижиги мал малдаар,
Далган чиир кижиги тараа тарыыр.

Сөс эдерер болса, угаанныг болур
Тоол эдерер болса, чечен болур.

Өөреникчинин ады: Эгелээн: чыл ай хүн

Шүлүктү номчуп доктаадыр

Шүлүктү номчуур, шээжилээр, аянныг номчуур. Шүлүктүң иштинен кымның? кандыг? кымга? канчап? дээн айтырыгга харыылаттынар сөстөрни тып бижиир, шүлүкте тодараткан сөстөрниң үн, үжүктөрүн санап бижиир.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Шүлүктү аянныг номчууш, шээжилеп алгар.

“Анайым”

Мээң эжелиг өшкүмнен
 Маңган **анай** үнген
 Меңгээ сүрлүг **өөренген**
 Маңнап кээп **девээлээр**.
 Артыында-ла өрү **шураар**
 Артыы будунга **серээлээр**
Ыдымны безин билип,
 Ыраактан-на таныыр.
 “Чи-чи” дээн **ыдымны**
 Чүүден-даа артык билир.
 Өске кижиге чагдавас
Өкпелээнзиг ыңгай **көөр**.

Хаадарган Хөх-Ишгэн оглу Хийс

2. Айтырыгга харыылап, көвей сек орнунга таарыыр сөстү бижигер.

Кымның эжелиг өшкүзү? *эжелиг өшкүрү.*

Кандыг анай үнген? *анай үнген.*

Кымга сүрлүг өөрөнген? *сүрлүг өөрөнген.*

Канчап кээп девээлээр? *кээп девээлээр.*

3. Үстүнде шүлүкте тодараткан сөстөрниң үн, үжүктөрүн санап бижигер.

Анайым – 6 үжүк, 5 үн

Өөреникчинин ады: Эгелээн:чыл ай хүн

Шүлүктү номчуп доктаадыр

Шүлүктү номчуур, шээжилээр, аянныг номчуур. Шүлүктүң иштинен чүү? кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрни чыып бижир. Шүлүкте тодараткан сөстөрни үеге чарып бижир. Улаштыр адап аайтыр.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Шүлүктү аянныг номчууш, шээжилеп алгар.

“Оюн”

Азы **дөрбелчин** даштарны
Аптыраа савам дээр-ле мен.
 Ала шоокар **даштарны**
Адыл малым дээр-ле мен.
 Ак, сарыг **даштарны**
Ааршы быштак дээр-ле мен.
 Арны **ойбак** даштарны
 Аяк, **тавак** дээр-ле мен.

Баянцагаан оглу Өөхий

2. Үстүнде шүлүктен чүү? кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрни чыып бижигер.

Чүү? оюн,

Кандыг? дөрбелчин,

3. Үстүнде шүлүкте тодараткан сөстөрни үеге чарып, бижигер.

дөр-бел-чин,

4. Кандыг-кандыг оюннар билир силер? Улаштыр адап аайткар.

Чадыраа, сыын чадыраа, хорлу....

Өөреникчинин ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Шүлүктү номчуп, доктаадыр

Шүлүктү номчуур, шээжилээр, аянныг номчуур. Шүлүктүң иштинен узадыр адаар ажык үннер кирген сөстөрни ылгап бижир. Узадыр адаар ажык үннер: **аа, оо, уу, ыы, үү, ии, ээ, үү**. Айтырыгга харыылаар, шын харыыны тып, демдеглээр.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Шүлүктү аянныг номчууш, шээжилеп алгар.

“Алдын күс”

Тос айның бири болду
Тыва сургуулумнун эжи аштыды.
Аача, аваларының холунан четтингеш,
Адаштарым чыгып келди.
Коңгулуурнун уян үнү
Кулаамба чагай дыңналдыр-ла.
Кожуун чуртум эртем дээрде,
Күзел чүрээн берип тур-ла.
Калбы дүшкен сарыг күс
Куштар ушкан чагай күс
Сургуулга кирген бо-ла күс
Сагыжымба мөңгө алдын күс.

Делег Жамиш оглу Гэрэл

2. Номчууш, шын харыыны тыпкар.

1. Күзүн оът сиген а. көктээр б. быжар в. ногаарар
2. күстүң айлары дээр. а. 12,1,2 б. 3,4,5 в. 9,10,11 г. 6,7,8
3. Чүнүң үнү кулаанга чагай дыңналган? а. коңгулуурнун б. хөгжүмнүн
4. Кожуун чуртум дээрге,
Күзел чүрээн берип тур-ла. а. ном б. эртем в. теңге г. эт хөреңги
5. Чүү дугайында шүлүк?
а. Сургуулга кирер дугайында б. Күскү үе дугайында в. Эртем дугайында

3. Үстүнде шүлүктен узадыр адаар ажык үннүг сөстөрни чыып бижигер.

сургуулумнун,

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Шүлүктү номчуп, доктаадыр

Шүлүктү номчуур, шээжилээр, аянный номчуур. Шүлүктүң иштинен кадыг болгаш чымчак ажык үжүктөрлиг сөстөрни ылгап бижиир. Кадыг ажык үжүктөр: **а, о, у, ы, я, ю, ё.** Чымчак ажык үжүктөр: **э, ө, ү, и, е.** Айтырыгны номчууш, шын харыыны тывар.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Шүлүктү аянный номчууш, шээжилеп алгар.

“Ала бөмбүк”

Аачамның меңгээ эккээп берген
 Адыжымба доктаавас ала бөмбүүм.
 Аалдың бичии оолдарынан
 Адаш болдурган ала бөмбүүм.
 Ажыт черге чаштый баргаш,
 Албаара мени ыглаткан ала бөмбүүм.
 Өөрлеримнен кады ойнадыр
 Өө чок доңгулак ала бөмбүүм.

Шуңеуур-Иргит Жамбаа уруу Оюун

2. Кадыг болгаш чымчак ажык үннерлиг сөстөрни ылгап бижигер.

Кадыг ажык үннерлиг сөс	Чымчак ажык үннерлиг сөс
ала,	бөмбүк,

3. Номчууш, шын харыыны тыпкар.

- Кымның эккээп берген бөмбүү? а. авазы б. аачазы в. эжези
- Кандыг бөмбүк? а. ала б. кызыл в. чараш
- Кымнан кады ойнадыр? а. агаларынан б. өөрлеринен в. дуңмазынан
- Кандыг? бөмбүк көвей сек орнунга таарыыр сөстөрлиг одуругну тыпкар.
 а. ыраак, ала, ойнаар, өө чок
 б. ала, өө чок, доңгулак, чараш, кызыл
 в. ойнаар, бир, чараш, ала

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Сөзүглелди номчууш, утказын билир

Сөзүглел, кыска тоолду номчууш, утказын аайтыр. Айтырыгга харыылаар. Домактарга бижик демдектерин чиге бижир. Айтырыг демдээ (?), улуг сек (.)

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар. **“Бичии чараа чечен”**

Бир хүн бичии чараа чечен иезинен:

- Мен кандыг чараа чечен мен? Эки бе? Багай ба? деп сураан.

Пага: - Сен сүрлүг эки чараа чечен сен. Чүге дээрге мени “ваак, ваак” деп ырлаарымда, сен адыш часкап, турган сен дээн. Дилги: - Сен багай сен. Сээң теннериң мени шанчыын дээн. Кымыскыяк: - Дилгиге сенип болбас! Чараа чечен сен эки сен. Мени чүктөп, хем кежирип берген сен дээн. Шаашкак: - Чараа чечен багай амытан. Мени чечек кырынан аңдара иткен дээн. Өдүректиң оглу: - Чок чок ол меге. Чараа чечен сен эки сен. Мени сиген иштинге азып чоруурумда, хемге салган сен дээн. Диң: - Чараа чечен багай. Мээң тооруктарымны алган дээн. Тоолай: - Мени удуп чыдарымда, мен куду кеденип турган дилгини ойладып, дуза болган. Чараа чечен болса, сүрлүг эки дээн. Күске: - Мээң үңгүрүмнү бускан дээн.

Ынчаарда мен кандыг амытан мен? деп чараа чечен иезинен сураан. Иези:

- Сен кымны-даа өкпелетсең багай. Харын үргүлчү башкаларны өөртүп, дуза болур болсаң эки деп айткан. Ол шын деп бүгү амытан иезин мактаан.

2. Чиге холбагар.

3. Үстүнде сөзүглелден айтырыг демдээн бижиин домактарны чыып, бижигер.

Blank handwriting practice lines for writing answers.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Сөзүглелди номчууш, утказын билир

Сөзүглел, кыска тоолду номчууш, утказын аайтыр. Айтырыгга харыылаар. Домактарга бижик демдектерин чиге бижиир. Айтырыг демдээ (?), улуг сек (.)

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар. **“Адыгны шииткиини”**

Амытаннар тайганың ээзиниң бүдүүлүк, быжамык чаңнарын бодунга билдиртиир дээн болса-даа, ол амытаннарның сөзүн дыңналас турган. Арга чадаан амытаннар ону тайганың шүүхүзүнге берген. Амытаннар шүүкчүге адыгның дугайында өкпө, хомудалын билдирген. Көптүң мурнунга адыг ыятка калып, буруузун хүлээген.

Эрте шагда тайганың ээзи адыг амытаннарның амыр чаагай чуртталгазынга саат болур турган иргин. Ол коргунчуг дыңзыг хаарыктап, ыяш бүрүнү сыйып, куштарның уязын үрээр турган.

Тайганың шүүкчүзү адыгга кыштай уязынан үнбейн удуп чыдар шииткил берген иргин. Ол үенен соңгаар чүдек чаңныг адыг бодунуң буруузунан болгаш, кыжын кыштай ижээр болган дээр.

2. Номчууш шын харыыны тыпкар.

Орос улустуң тоолу

1. Тайганың ээзи кандыг амытан турган?
а. Сыын б. Тоолай в. Адыг г. Бөр
2. Адыг кандыг аажы чаңныг турган?
а. Эки б. Бүдүүлүк, быжамык в. Чараш
3. Амытаннар чүнү шүүхүге берген?
а. Куштарны б. Адыгны в. Дилгини г. Диинни
4. Адыг чүүнен болгаш ыятка калган?
а. Улуг амытан ужурунан б. Бүдүүлүк, быжамык чаңынан болгаш
5. Тайганың шүүкчүзү адыгга кандыг шииткил берген?
а. Кыштай удуур б. Кажан-даа удувас в. Тайгага чурттавас
6. Адыг чылдың кай үезинде ижээр болган?
а. Күзүн б. Чазын в. Кыжын г. Чайын

3. Бижик демдектерин чиге холбааш, дүжүрүп бижигер.

1. Адыг улуг, хүрең өңнүг амытан (.)

2. Адыг кандыг амытан (?)

Blank lines for writing answers, with a watermark 'www.100.ky' visible.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Чурук-үлегерге таарыштыр 3-4 домак чогаадып бижиир

Чурукту көрүп тургаш, утказынга таарыыр домак чогаадып бижиир.
3-4 домактыг чуруктуг сөзүглелди номчууш, айтырыгга харыылап бижиир.
Домакты чараштыр дүжүрүп бижиир.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чуруктуг сөзүглелди номчууш, айтырыгга харыылап бижигер.

мөөкү чиир. Ооң адаштары көвей. Эң эки адажы

билен

ийи. Артыш

чуруун.

ажылсак база күштүг, баатыр амытан.

1. Чараа чечен чүнү чиир?

Handwriting practice lines for the first question.

2. Чараа чеченниң эң эки адаштарын адагар?

Handwriting practice lines for the second question.

3. Кым дилги чуруун?

Handwriting practice lines for the third question.

4. Кымыскыяк кандыг амытан?

Handwriting practice lines for the fourth question.

2. Чуруктуң утказынга таарыыр домакты тып, демдеглегер.

- Долаана авазынга дузалаан.
- Долаана чурук чуруун.
- Авазы Долаананы өөрткен.

3. Демдеглээн домаагарны чараштыр бижигер.

Handwriting practice lines for the third question.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Чурук-үлегерге таарыштыр 3-4 домак чогаадып бжиир

Чурукту көрүп тургаш, утказынга таарыыр домак чогаадып бжиир.
 Үлегерге таарыыр домак чогаадып бжиир.

_____ домактың эгези, _____ сөс. _____ домак.

Кылып шыдаан болсаң

Дагын кылыр болсаң

деп демдегле.

1. Чуруктуң утказынга таарыыр домакты тодарадып бжигер.

Оол арнын чур тур.
Оол дижин чур тур.
Оол холун чур тур.
Оол ойнап тур.

2. Чурукту көргөш, үлегерге таарты домак чогаадып бжигер.

_____ .

_____ .

3. Айтырыгга харыылап, 4 домактан бүткен сөзүглел чогаадып бжигер.

1. Диин кайда турар?
2. Ол чүнү чиир?
3. Тоорук кандыг амданныг?
4. Диин кандыг өңнүг?

“Диинь”

Диинь турар. Ал чиир.
Тоорук амданныл болур.
Диинь өңнүр турар.

Өөреникчиниң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Номчуп, бижип, дыңнап, домактажып өөрөндим.

36 үжүктү адап, номчуп, бижип билир мен. Ажык, ажык эмес үннерни ылгап өөрөндим. Ажык үннерни ылгап билир мен. Узун, кыска, кадыг, чымчак деп.

Сөстөрни номчууш, үн үжүктөрни санап бижиир мен. Оларны база үеге чиге чарып билир мен.

Кылып шыдаан болсаң

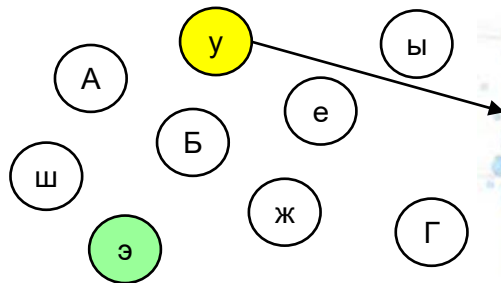
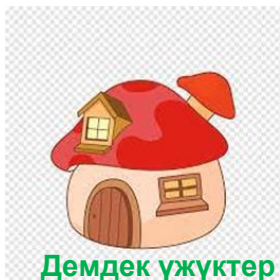

Дагын кылыр болсаң

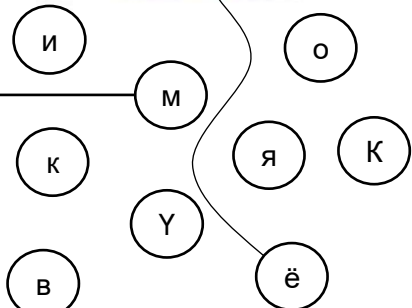
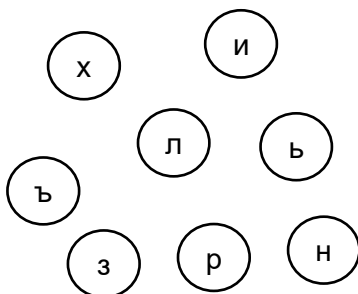

деп демдегле.

1. Үжүктөрни адааш, өглерин чиге тып киреринге дузалагар. Кадыг ажык үжүктөрни сарыг, чымчак ажык үжүктөрни ногаан өңнен будугар.

Ажык үжүктөр

2. Кыска ажык үжүктөрни узадыр адаар ажык үжүктөрнен солуп бижигер. Сөстөрниң утказын тодарадып айткар.

хак - х.....к дун - д.....н эки - эи.....
сан - с.....н эе - э..... бо - б.....

3. Дараазында сөстөрни номчууш, үн үжүктөрүн санап бижигер.

Хыраалаар, каът, челээш, өөрениир, оюн, чаашкын, эжик, эът, коньки, өрээ

хыраалаар - 9 үжүк, 7 үн

4. Үстүндө сөстөрни үеге чарып бижигер.

челээш: че - лээш,

Өөреникчиң ады:

Эгелээн:чыл ай хүн

Номчуп, бижип, дыңнап, домактажып өөрөндим.

Сөсүглелди номчуп, утказын билир мен. Айтырыгга харыылап бижирин өөрөнгөн мен. Сөстүң удурланышкак утказын адап, бижип шыдаар мен.

Улуг сек болгаш айтырыг демдээн шын бижип билир мен. Кым? чүү? кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрүни ылгап билир мен. Кижини аттарын шын бижир.

Кылып шыдаан болсаң

+

Дагын кылыр болсаң

-

деп демдегле.

1. Сөзүглелди номчугар.

Кызыл инек

Ихбаяр, Хосбаяр ийи чартыкта бызааның кудуруунан сөөртүнүп ойнааш, эжезинге чаңчадыр турган. Бир хүн сүттүг кызыл инек челе кырынга келгеш, үр мөөрээн. Ону көрүп тургаш, Хосбаяр:

- Эней, кызыл инек чүү деп мөөрөп тур ирги? деп сураан. Энези:
- Бызаамның кудуруунан сөөртүнүп ойнаар болсагар сүдүмнү бербес мен деп тур дээш, энези ачызы куду эргеледип көргөн.

Д. Оюнсүрэн.

2. Айтырыгга харыылап бижигер.

1. Ийи оол чүгө эжезинге чаңчаткан?

2. Кандыг кызыл инек мөөрээн?

3. Кызыл инек чүгө сүдүн бербес мен дээн?

3. Үстүндө сөзүглелден кым? чүү? кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөрүни чыып бижигер.

кым?

чүү?

кандыг?

4. иштинге бижик демдектерин чиге бижигер. (?, .)а. Энези инек саар б. Оолдар чүүнен ойнаар

5. Удурланышкак уткалыг сөстөрүни дөөй өңнөн будугар.

үнер

чавыс

ыраак

каткырап

узун

бедик

кирер

ыглаар

чоок

кыска